

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 45-46

1 decembrie 2014

• 150 DE ANI DE LA REACTIVAREA MITROPOLIEI ARDEALULUI •

„ANUL MÂNGÂIERII ȘI AL BUCURIEI SUPREME”

În 1864, în memoriile sale, marele ierarh al ardelenilor, Sfântul Andrei Șaguna, nota următoarele cuvinte: „Acest an 1864, al mângâierii și al bucuriei supreme, este pentru noi toți românii de religie greco-răsăriteană (ortodoxă, n.n.) din Transilvania și Ungaria de cea mai mare însemnătate și epocală”. Astfel simțea „Apostolul” românilor transilvăneni să își exprime bucuria unei mari împliniri: restaurarea vechii Mitropolii a

Transilvaniei. Era anul 1864, anul bucuriei Domnului în care, după un veac și jumătate, românii ortodocși din Transilvania au văzut lucrarea și intervenția lui Dumnezeu în istorie: o mare nedreptate istorică, desființarea forțată a Mitropoliei Bălgradului în 1701, prin ingerințele Curții imperiale din Viena și prin apostazia lui Atanasie Anghel, era atunci înlăturată. O mare biruință, o mare bucurie, izvorâtă din jertfa multor preoți și credincioși, dăruia atunci Dumnezeu poporului nostru. Dar, acest dar ceresc venea în urma nenumăratelor strădanii ale Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, care vreme de 15 ani a militat neobosit pentru ca autoritățile habsburgice să-și îndrepte greșeala făcută în 1701, când au desființat Mitropolia Ortodoxă

a Transilvaniei, care avea o existență neîntreruptă de câteva secole. Pe bună dreptate scria profesorul Daniil Popovici Barcianu în 1898, când se împlineau 125 de ani de la moartea lui Andrei Șaguna: „Dacă n-ar fi făcut nimic altceva decât să reînființeze Mitropolia istorică a românilor din Transilvania și Ungaria, ar fi fost de ajuns ca numele să-i rămână nemuritor pentru noi”.

Din fericire însă, numele i-a rămas nemuritor și prin alte multe fapte, pe lângă restaurarea Mitropoliei. A rămas nemuritor prin vasta sa lucrare misionar-pastorală și culturală: prin reorganizarea Institutului Teologic-Pedagogic sibian, prin Gimnaziul (liceul) din Brașov, care dăinuiește până azi și îi poartă numele; prin cele aproape opt sute de școli primare care s-au înființat în cuprinsul eparhiei; prin Tipografia diecezană, inițiată de el, în care au apărut zeci de lucrări teologice, istorice, cărți de slujbă, manu-

ale școlare; prin Biblia revizuită de el și tipărită în anii 1856-1858; prin Statutul Organic din 1868, după care s-a condus Biserica Ortodoxă din Transilvania până în 1925, prin înființarea Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român etc.

Prin toate aceste fapte mărețe pe care le-a realizat în cei 25 de ani de activitate jertfelnică la Sibiu, ca vicar, ca episcop, apoi ca Mitropolit, Andrei Șaguna a reușit să redea demnitatea pe care o merita poporul său asuprit și aflat între granițele unui stat catolic; a salvat ființa lui națională și limba lui în fața încercărilor de maghiarizare, a reușit să dăruiască Ardealului o intelectualitate luminată, care va milita apoi, prin avânt și faptă, pentru realizarea unității culturale, spirituale și, apoi, național-politice în 1918.

Acestea sunt numai câteva aspecte din activitatea Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, pe care l-am canonizat la 28 octombrie 2011 și a cărui pomenire o facem, în fiecare an, la 30 noiembrie. Faptele sale sunt perene, iar lumina și amintirea lor se va perpetua din neam în neam, căci ele sunt darul și binecuvântarea lui Dumnezeu peste neamul nostru românesc, daruri care dau roade bogate din generație

în generație. Acum, când se împlinesc 150 de ani de la restaurarea Mitropoliei Ardealului și trei ani de când a fost trecut în ceata sfinților, gustând și împărtășindu-ne mereu din lumina harismelor acestui mare Sfânt ierarh român, ne aducem aminte cu pioșenie și recunoștință de toate faptele lui și păstrăm în inimile noastre ca pe o bogată comoară ultimele sale cuvinte rostite pe patul său de suferință: „Fiți pe pace, aveți-vă bine, nu vă sfâdiți!”. Sunt trei îndemnuri profetice, lăsate de Sfântul Andrei moștenire nouă, tuturor românilor, care ne cheamă să prețuim mereu, cu deplină responsabilitate și cu recunoștință veșnică față de Preamiosul nostru Dumnezeu, darul unității noastre naționale, al păcii dintre noi; și al bune înțelegeri.

† Dr. LAURENȚIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

150 de ani de la restaurarea Mitropoliei Transilvaniei

Între faptele memorabile ale lui Andrei Șaguna, fără îndoială că la loc de cinste trebuie să așezăm restaurarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei, de la realizarea căreia se împlinesc 150 de ani. Pentru a înțelege mai bine importanța acestui act, este bine să facem o incursiune în istoria Mitropoliei Transilvaniei.

Este bine știut că avem știri despre existența unor arhiepiscopi și mitropoliți ai Transilvaniei din secolul al XIV-lea, când este consemnat, pe o inscripție din 1376, de la mănăstirea Râmeț, „arhiepiscopul Ghelasie”. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, sunt atestați documentar doi mitropoliți cu sediul în zona Hunedoarei, iar în ultimele decenii ale aceluiași secol și în prima jumătate a secolului al XVII-lea, alți patru mitropoliți cu sediul în Feleac, lângă Cluj.

Au urmat câțiva mitropoliți cu sediul în alte localități, mai ales la Geoagiu. Abia din 1571 sediul Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei s-a stabilit la Bălgrad (azi Alba Iulia), acolo unde au păstorit, între alții, Sfinții Mitropoliți Ilie Iorest, Simion Ștefan și Sava Brancovici, în secolul al XVII-lea. Ultimul mitropolit de aici a fost Atanasie Anghel, hirotonit la Mitropolia din București în ianuarie 1698, dar care, în 1701, a acceptat unirea cu Biserica Romei și a devenit primul „episcop” unit al Transilvaniei, încorporat în Imperiul austriac al Habsburgilor catolici. În felul acesta, Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei a fost desființată și în locul ei s-a creat o Episcopie Unită cu Roma (cu sediul la Alba Iulia, la Făgăraș, iar din 1737 la Blaj). Marea masa a

(continuare în p. 4)

Pr. Prof. Dr. Mircea PĂCURARIU

Din cuprins:

Emanuel Tăvală

Între moștenire și patrimonii | pagina 2

Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai Săsăujan

Concepția ierarhului Andrei Șaguna despre autonomia bisericească națională | pagina 5

Pr. Conf. Univ. Dr. Ioan Mircea Ielciu

Părintele Arhid. Univ. Dr. Dr. H.C.

Constantin Voicu la patriarhala vârstă de 85 de ani | pagina 7

Lect. Univ. Dr. Vasile Chira

Obiceiul colindatului între mitologia greco-latină și tradiția creștină | pagina 10

EMANUEL TĂVALĂ

Între moștenire și patrimoniul

În ajun de Crăciun ajungem să serbăm **150 de ani de la reactivarea Mitropoliei Ardealului**, instituție invariabil identificată cu cel care a luptat pentru actul de acum un secol și jumătate, Sfântul Ierarh Andrei Șaguna.

La 28 octombrie 2011 a fost proclamată canonizarea sa ca sfânt al Bisericii Ortodoxe Române, cu dată de prăznuire, în fiecare an, la 30 noiembrie. În manifestările dedicate Sfântului Ierarh Andrei Șaguna, oarecum în mod justificat, aș spune eu, aproape că tindem să nu mai ținem cont de numeroasele evenimente – definitorii, ori aparent minore, care au avut loc în viața acestui mare sfânt al Bisericii românești din Ardeal.

Pentru noi această devenire este justificată, având în vedere că acum el a fost ridicat *la cinstea sfințelor altare*, după cum spune Părintele Stăniloae. Astfel, raportarea noastră s-a modificat, de la una *pe orizontală*, la una *pe verticală*, ca pentru *un casnic al lui Dumnezeu*, acum asumat ca atare de către Biserică.

Despre personalitatea Sfântului, de acum, Andrei Șaguna s-a scris și cu greu o să mai găsim ceva ce ar putea aparține unei abordări istorice clasice despre care să avem impresia că este o noutate. Pe linia monografiilor dedicate lui, iată că pornind de la Nicolae Popea, cel mai apropiat *ucenic* al său, trecem prin lucrările lui Ioan Lupaș, ajungem la Gheorghe Tulbure, Keith Hitchins sau Johann Schneider. Ca un corolar, în anul 2012 părintele academician Mircea Păcurariu ne-a oferit o monografie care cuprinde și momentul canonizării, lucrare care poartă și pecetea unei viziuni sintetizatoare moderne, conformă cu noile cereri de lectură ale contemporanilor noștri. Din toate aceste lucrări răzbate puternica și polivalenta personalitate a mitropolitului Andrei.

I-au fost dedicate și lucrări cu caracter special, cum ar fi unele în care au fost analizate doar anumite aspecte ale personalității sale: activitatea misionar-pastorală, cea *învățătoarească* sau predicatorială, canonică, culturală, activitatea de edificator al altor instituții – de la tipografie la Academie –, acțiuni pe tărâm educațional, nu în ultimul rând, pe cel politico-național ș.a.

Există unele părți ale moștenirii cu care ne-a îndatorat Andrei Șaguna și față de care simțim (sau ar trebui să simțim) o mare responsabilitate.

În primul rând, avem ca moștenire fundamentală o structură eclezială cu rang de Mitropolie pentru românii din Ardeal, întemeiată prin eforturile sale deosebite. Iar aceasta trebuie păstrată, mai ales sub aspect duhovnicesc și spiritual, dacă nu reușim să o păstrăm și din punct de vedere teritorial-administrativ. Așadar, un aspect la care trebuie să medităm acum, la 150 de ani de la edificarea ei, este tocmai misiunea pe care structura eclezială gândită și împlinită de el o are pentru creștinii ortodocși din Ardeal.

Mult s-a zăbătut Șaguna să creeze școli pentru tinerii români neștiutori de carte și noi relativizăm azi atât de mult educația și rostul ei, încurajând copiii să ia aminte

la modele de o valoare îndoelnică sau încurajându-i să apeleze la educația oferită de mijloacele de informație precum televizorul sau internetul. Cât s-a zăbătut Șaguna să ridice numărul anilor de studiu pentru Institutul Teologic Pedagogic din Sibiu, știind că numai prin cultură se ajunge la împlinire și numai cu oameni educați poate să își îndeplinească și să pună în aplicare proiectele sale pentru luminarea poporului. Care este poziția noastră acum față de învățământul confesional și cel teologic, atât de mult promovat de Sfântul Ierarh Andrei Șaguna?

Tot legat de activitatea sa culturală, trebuie să menționăm implicarea sa pe plan editorial, de unde avem o moștenire copleșitoare. Este o activitate care atât de bine a fost inițiată de Șaguna, încât nu au putut s-o oprească nici oamenii politici, indiferent că erau maghiari, habsburgi, austrieci sau comuniști români, nici neprieteni din propria Biserică, dacă vor fi fost și ei.

Și uite cum azi ne mândrim că avem un ziar precum *Telegraful Român*, precum și o publicație anuală, care apare neîntrerupt, azi sub numele *Îndrumătorul bisericesc*. De noi ține doar să onorăm nivelul la care s-a ridicat *Telegraful Român* în 160 de ani de luptă cultural-educativă și național-politică. Și, dacă ne-am obișnuit să dăm vina pe vremuri și pe secularizare, și pe atitudinea reticentă a tinerilor față de tot ce înseamnă mediu eclezial, iată că și această moștenire publicistică șaguniană poate să fie în pas cu vremurile, și nu *sub vreme*.

Iată că îl putem face cunoscut pe Șaguna și moștenirea lui peste mări și țări, *via internetensis*, și multă cinste îi facem marelui mitropolit! și nu a fost nevoie decât de o *idee*.

Cât de copleșitoare e responsabilitatea de a ne ocupa de *Calendarul* inițiat de mitropolit și care iată că de peste 160 de ani este tipărit anual la Sibiu, sub egida Arhiepiscopiei Sibiului, ca *Îndrumătorul bisericesc*. Cât de bine a temeluit Șaguna tipografia la 27 august 1850, încât până azi văd lumina tiparului de sub teacurile sale cărți de mare valoare, pentru că acesta a fost modelul lăsat de întemeietorul ei. Toate acestea făcând parte integrantă din misiunea Mitropoliei Ardealului.

Modelul de diplomat care este oferit de mitropolitul Șaguna este greu de egalat în zilele noastre de urmașii *solilor bisericești (apocrisiarilor)* de odinioară.

De cât tact pastoral dă dovadă Șaguna în pastoralele sale; este greu de identificat în zilele noastre ceva asemănător!

Vorbind așadar de o aniversare frumoasă a celei mai frumoase ctitorii șaguniene, Mitropolia Ardealului, am socotit potrivit să încercăm să subliniem câteva din elementele patrimoniului șagunian lăsat nouă moștenire, ce trebuie să cinstim și, dacă se poate, să vedem cum ne poziționăm noi față de această moștenire. Și, dacă tot am vorbit de *moștenire*, poate ar fi interesant să medităm la ultimele cuvinte ale Sfântului, care sunt atât de actuale: „*Fiți pe pace, aveți-vă bine, nu vă sfâșiți!*”

TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Editura Andreiana continuă tipărirea volumelor din integrala publicistică a **Părintelui Profesor Liviu Stan**, această serie ajungând acum la volumul 5, care se ocupă de *Probleme canonice actuale*. În volumul de față sunt strânse acele studii ale Pr. Prof. Dr. Liviu Stan care au tratat probleme canonice actuale pentru vremea în care s-au scris: *iconomia*, *intercomuniunea*, *viitorul sinod ecumenic (panortodox)*, *data Paștilor*, *diaspora ortodoxă*, *canonizarea sfinților sau căsătoria religioasă*.

Oricum, aceste probleme au rămas actuale și astăzi, fapt care dă acestui volum valoare și atrage interesul și mai mult asupra lui, mai ales în contextul în care Sinodul Panortodox este aproape să fie convocat și să se desfășoare. De altfel, întreaga viziune a renumitului canonist a fost, este și va fi mereu actuală, chiar dacă astăzi nu o mai regăsim în totalitate în unele demersuri canonico-legislative.

Ne bucurăm că studiile profesorilor de odinioară de la Academia Teologică Andreiană se bucură de o mare actualitate și receptivitate chiar și la aproape o jumătate de veac de la scrierea lor, ceea ce spune multe despre calitatea studiului și a cercetării realizate de către foștii noștri dascăli.

Am primit din partea **Pr. Dr. Vasile Mihai**, volumul său *Orthodox Canon Law. Reference Book*, apărut la Holy Cross Orthodox Press în SUA. Lucrarea se dorește a fi un compendiu de drept canonic realizat pe tematici. Este cu atât mai interesantă și folositoare cartea prin abordarea sa, cu cât în România acest gen de compendii ne sunt cunoscute fiind întocmite de către Pr. Prof. Liviu Stan, de către Arhid. Prof. Dr. Ioan Floca, la finalul manualului său de Drept canonic; de asemenea, a mai apărut sub egida Editurii Andreiana o traducere a lucrării lui Lewis J. Patsavos, care și ea are la final un astfel de compendiu. Pentru cei care vor cerceta această carte, pentru a se edifica asupra aplicării canoanelor în situații precise, ca și pentru cei care doresc doar să își sporească cunoștințele de drept canonic, trebuie spus că este indicat să citească mai întâi introducerea cărții cu mare atenție. De ce? Deoarece în introducere, cititorul se va familiariza cu particularitățile dreptului canonic ortodox și va primi și câteva modele de interpretare a canoanelor. Aceste exemple îi vor ajuta pe cititori să înțeleagă cât de importantă și dificilă poate fi interpretarea și aplicarea canoanelor pentru unele situații particulare.

Părintele Prof. Dr. Dumitru Megheșan a publicat, la Editura Andreiana, o carte deosebit de interesantă. Ea se prezintă ca o noutate excepțională și se înscrie în tendința de a întinde punți între teologie, pe de o parte, și oamenii de știință, pe de altă parte. Titlul ei este incitant și provocator: *Îngerul Siloamului. Teologia mistagogică a Aghesmei mari*, și aduce lămuriri pertinente în această direcție. Lucrarea pe care ne-o oferă Părintele Dumitru Megheșan ne ajută să înțelegem posibilitatea ca materia să fie iluminată, fiindcă ea poartă în structurile ei profunde puteri speciale, pe care Dumnezeu, ca și creator, le-a pus în aceasta. Aceste puteri sunt un fel de luminițe a căror lumină s-a diminuat prin păcatele oamenilor și care, la întâlnirea dintre Darurile lui Dumnezeu și logoi-urile sau rațiunile Logosului divin suprem sau a Rațiunii supreme, se reaprind și luminează în mod special materia.

Slujba Aghesmei mari oferă autorului posibilitatea de a aborda o privire atentă în profunzimile materiei și de a observa frumusețea și armonia superbă care se află în părțile atomice și subatomice din materie, respectiv din apă.

Mitropolitul Laurențiu

LITURGHIE • PASTORAȚIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Sâmbătă, 1 noiembrie. Î.P.S. Sa a primit, la Reședința mitropolitană, vizita domnului Hermann Schonnauer, rectorul Diakonie de la Neuendettelsau.

Duminică, 2 noiembrie. A oficiat slujba de resfințire a Bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” și „Sfinții Martiri Brâncoveni” din localitatea Mateiaș, protopopiatul Rupea. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură. L-a hirotonit întru *diacon* pe teologul Raul Darius Povârnu, iar la sfârșitul slujbei l-a hirotesit întru *iconom* pe P.C. pr. paroh Mircea Rusei și a acordat acte de cinstire membrilor Consiliului Parohial, precum și principalilor binefăcători.

Luni, 3 noiembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A avut program de lucru la cabinet. A vizitat șantierul de pictură de la Schitul Bazna, jud. Sibiu.

Martți, 4 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 5 noiembrie. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 6 noiembrie. A participat, la Biblioteca Astra din Sibiu, la deschiderea Târgului Național de Carte și Revistă Religioasă. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În aceeași zi, în cadrul târgului, a participat la prezentarea noutăților editoriale ale Editurii Andreiana a Arhiepiscopiei Sibiului, prezentând auditoriului integrala părintelui profesor Ene Braniște, care cuprinde studiile de Teologie Liturgică, de Pastorală și Artă creștină, precum predici și cuvântări ale marelui profesor, grupate în patru volume: „Liturghia, sufletul etern al Ortodoxiei în rugăciune”, „Vremea este a face Domnului”, „Bucuria sfințitoare a Liturghiei” și „Preoții Tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate”.

Vineri, 7 noiembrie. A avut program de lucru la cabinet. În aceeași zi, a fost prezent la Deva, la Catedrala Episcopală „Sfântul Ierarh Nicolae și Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, unde, împreună cu alți membri ai Sfântului Sinod, l-a întâmpinat pe Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, care și-a început vizita canonică oficială în Episcopia Devei și Hunedoarei.

Sâmbătă, 8 noiembrie – Sărbătoarea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil. A oficiat, alături de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și de ceilalți membri ai Sfântului Sinod, slujba de sfințire a Bisericii „Nașterea Maicii Domnului și Sfinții Martiri Brâncoveni” din Deva, și apoi Sfânta Liturghie. A participat, apoi, la inaugurarea Centrului Socio-medical „Sfântul Ierarh Nectarie” al Episcopiei Devei și Hunedoarei.

Duminică, 9 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală „Sfântul Ierarh Nicolae și Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Deva în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel.

Luni, 10 noiembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Martți, 11 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu.

Miercuri, 12 noiembrie. A primit, la Reședința mitropolitană, pe părintele Anthony McGuckin, renumit profesor de teologie și preot ortodox din Statele Unite ale Americii.

Joi, 13 noiembrie. Cu ocazia împlinirii a nouă ani de la întronizarea Înaltpreasfințitului Sale în scaunul mi-

trropolitan de la Sibiu, a participat, la Capela mitropolitană, la slujba de Te Deum. Au fost prezenți membrii Permanenței Consiliului Eparhial, profesori de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, protopopi și preoți de la protopopiatele din eparhie. Cu acest prilej, a adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. A participat, apoi, în Aula „Mitropolit Ioan Mețianu” a Facultății de Teologie, la festivitatea de decernare a titlului academic de Doctor Honoris Causa părintelui Anthony McGuckin. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. În aceeași zi, în Capela mitropolitană, a oficiat slujba Tainei Sfântului Botez pentru Matei Ciprian Vaida, cel de-al treilea copil al P.C. pr. Cristian Vaida, secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. După-amiaza, a participat la Muzeul Brukenthal din Sibiu, la vernisajul expoziției „O istorie prea puțin cunoscută. Spațiile comerciale din centrul Sibiului istoric”.

Vineri, 14 noiembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Duminică, 16 noiembrie. A săvârșit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Sfântul Nicolae” din localitatea Porumbacu de Sus, protopopiatul Avrig. A oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor de înfrumusețare a bisericii parohiale. În cadrul Sfintei Liturghie, diaconul Călin Vicu a fost hirotonit *preot* pentru Parohia Buzăiel, Protopopiatul Săcele. La sfârșitul slujbei, Î.P.S. Sa l-a hirotesit *iconom* pe preotul paroh Nicolae Popa, iar principalilor binefăcători le-a acordat acte de cinstire.

Luni, 17 noiembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou. A prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Martți, 18 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 19 noiembrie. A vizitat șantierul de lucrări de la Centrul social-cultural „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna” din Copșa Mică, jud. Sibiu. A vizitat, apoi, șantierul de pictură de la Schitul Bazna, județul Sibiu.

Joi, 20 noiembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 21 noiembrie – Praznicul Intrării în Biserică a Maicii Domnului. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat credincioșilor un cuvânt de învățătură la Biserica „Tuturor Sfinților” din localitatea Codlea II, protopopiatul Bran-Zărnești. La sfârșitul slujbei, Î.P.S. Sa a acordat preotului Ioan Cioacă și preotului Adrian Munteanu din Codlea distincția „Crucea Șaguniană pentru clerici”, pentru a încununa întreaga lor activitate misionară și pastorală. În aceeași zi, Î.P.S. Sa a sfințit troița din incinta Grupării Mobile de Jandarmi „Burebista” din Brașov. Ca prețuire pentru misiunea de apărare a neamului românesc, comandantul unității de jandarmi, colonelul Cristian Paliștan, a primit din partea Î.P.S. Sale distincția „Crucea Șaguniană pentru mireni”, iar P.C. pr. militar Ioan Epaminond Boroș a fost hirotesit *iconom stavrofor*.

Sâmbătă, 22 noiembrie. A vizitat șantierul de lucru de la Centrul social-cultural Copșa Mică.

Duminică, 23 noiembrie. La invitația Preasfințitului Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de târnosire a Bisericii „Bunavestire și Sfânta Cuvioasă Parascheva” din localitatea Geoagiu-Suseni, Protopopiatul Orăștie, înconjurat de un sobor de arhieriei, format din Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul

Severinului și Strehaiei, și de un sobor de preoți și diaconi. A slujit Sfânta Liturghie și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură.

Luni, 24 noiembrie. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Martți, 25 noiembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audiențe și lucrări de birou.

Miercuri, 26 noiembrie. A participat la Sfânta Liturghie, oficiată la Capela mitropolitană. A prezidat, la Facultatea de Teologie din Sibiu, comisia de examinare a preoților candidați pentru obținerea gradului I în preoție.

Joi, 27 noiembrie. A oficiat, în Capela mitropolitană din Sibiu, slujba de hirotesie întru *duhovnic* a P.C. pr. Alexandru Socaciu, paroh al parohiei Veneția de Jos, protopopiatul Făgăraș I, și a P.C. pr. Nicolae Bian, paroh al parohiei Geacăș, protopopiatul Mediaș. Seara a participat, în Sala festivă a Hotelului Ibis din Sibiu, la deschiderea oficială a celei de-a noua Conferințe de chirurgie româno-sârbă. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 28 noiembrie. A fost prezent, la Catedrala Patriarhală din București, la slujba de Te Deum oficiată cu prilejul primirii oficiale a Preafericitului Părinte Ioan al X-lea, Patriarhul Antiohiei și al Întregului Orient.

Sâmbătă, 29 noiembrie. A participat la Sala Thalia din Sibiu, la simpozionul dedicat Marii Uniri, realizat de Academia Română, Academia Forțelor Terestre, Universitatea „Lucian Blaga”, Asociațiunea Astra, Instituția Prefectului – Județul Sibiu, Consiliul Județean Sibiu și Primăria Municipiului Sibiu. A adresat celor prezenți un cuvânt de binecuvântare. În ajunul prăznirii Sf. Apostol Andrei, Ocrotitorul României, și a Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei, Î.P.S. Sa a participat la slujba Privegherii de la Catedrala Mitropolitană. A adresat mulțimii credincioșilor și pelerinilor prezenți un cuvânt de învățătură și binecuvântare. A participat, apoi, la procesiunea organizată prin centrul municipiului Sibiu, cu moaștele Sf. Ierarh Andrei.

Duminică, 30 noiembrie – Sărbătoarea Sf. Apostol Andrei, Ocrotitorul României, și a Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei. Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Preasfințitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, PS Andrei Făgărașanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, și cu un mare sobor de preoți și diaconi. A adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură. La finalul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a acordat distincția „Crucea Șaguniană pentru mireni” domnului Ionel Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, și domnului Alexandru Surdu, Vicepreședintele Academiei Române.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

(urmare din p. 1)

credincioșilor români din Transilvania au rămas statornici în credința ortodoxă, dar fără să mai aibă un ierarh în fruntea lor; din această cauză, preoții ortodocși erau hirotoniți de ierarhi de dincolo de Carpați, mai ales la București și Râmnicu Vâlcea.

Datorită acestei situații nefirești, reprezentanții preoților și credincioșilor ortodocși au înaintat memorii către Curtea imperială din Viena, cerând numirea unui ierarh ortodox și încetarea persecuțiilor împotriva Bisericii Ortodoxe. Nesoluționarea acestor revendicări legitime a dus la adevărate răscoale populare, cea mai înverșunată fiind cea condusă de ieromonahul Sofronie de la Cioara. Represaliile autorităților habsburgice au fost foarte dure: sute de preoți și credincioși ortodocși au fost aruncați în închisori, unii dintre ei pierzându-și viața acolo ca adevărați neomartiri; mulți credincioși au fost trecuți cu forța la Biserica Unită, mănăstirile și schiturile ortodoxe distruse cu tunurile sau arse din dispoziția Generalului Nicolaus Adolf von Buckow.

Și totuși, în urma unor mișcări populare, Curtea imperială din Viena, respectiv Împărăteasa Maria Tereza, a fost nevoită să numească un episcop ortodox pentru clerul și credincioșii români din Transilvania, în persoana episcopului sârb Dionisie Novacovici al Budei; el a fost urmat de alți trei episcopi sârbi, toți cu sediul în Sibiu.

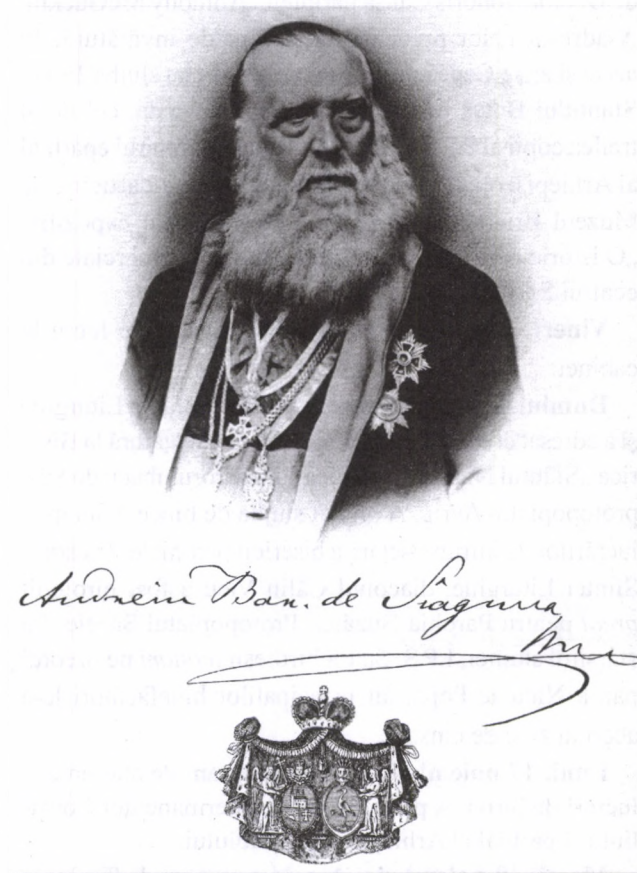
În felul acesta s-a stabilit o ierarhie ortodoxă în Transilvania sub forma unei episcopii cu sediul în Sibiu, dar aceasta era subordonată Mitropoliei Ortodoxe Sârbe de la Carloviț (oficial din 1783/1786), aflată tot între granițele Imperiului Habsburgic. Abia în 1810/11, în urma numeroaselor memorii ale clerului și ale credincioșilor, Curtea imperială a acceptat revenirea la o ierarhie națională, prin alegerea ca episcop a preotului Vasile Moga (1811-1845), tot cu sediul la Sibiu. Succesorul acestuia în scaun a fost *Andrei Șaguna*, inițial vicar, în 1846, apoi ales (decembrie 1847) și hirotonit episcop la Carloviț (aprilie, 1848).

Tânăr, ambițios și energic, *Andrei Șaguna* a început curând demersurile către Curtea imperială din Viena și către Mitropolia din Carloviț pentru restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe a Transilvaniei, desființată de Habsburgi în 1701. Acțiunile noului episcop au început încă din anul 1849, când a publicat broșura intitulată *Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor de religie răsăriteană* (Sibiu, 1849, 15 p.), urmată de un *Adaus la Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor de religie răsăriteană* (Sibiu, 1850, 23 p.). La 12 martie 1850, Șaguna a convocat la Sibiu primul „Sinod” (adunare) al eparhiei sale, la care au participat 24 de preoți și 20 de mireni (între care și Avram Iancu). Sinodul a adresat un memoriu Curții imperiale din Viena prin care se cerea restaurarea vechii Mitropolii a Transilvaniei, precum și aprobarea pentru convocarea unui sinod format din clerici și mireni, care să se ocupe cu organizarea ei statutară.

În anii următori, după perioada așa-numitului „absolutism” habsburgic, Șaguna a adresat alte numeroase memorii în acest sens, atât Curții imperiale, cât și patriarhului sârb Iosif Raiacici de la Carloviț, prin care solicita ieșirea Bisericii Ortodoxe Române de sub jurisdicția Mitropoliei

(din 1848, Patriarhie) de Carloviț și restaurarea vechii Mitropolii românești din Transilvania. Din nefericire, a întâmpinat o opoziție puternică din partea ambelor instituții.

Lupta a fost reluată cu mai multă vigoare după 1859/1860, când se inaugurează un așa-numit „regim liberal” (în locul celui „absolutist”). În 1860 e tipărită, la Viena și la Sibiu, o nouă broșură, sub titlul *Memorial prin care se lămurește cererea românilor de religie răsăriteană din Austria pentru restaurarea Mitropoliei din punct de vedere al sfintelor canoane* (23 p.). În același timp, împreună cu cei doi reprezentanți ai românilor ortodocși din

Banat și Bucovina, a pus problema restaurării Mitropoliei în Senatul imperial din Viena.

După atâția ani de eforturi, abia la 27 septembrie 1860 s-a dat o „rezoluție imperială” prin care se preciza că Împăratul nu este împotriva restaurării Mitropoliei, dacă un sinod al tuturor ierarhilor ortodocși din Imperiul Habsburgic și-ar da asentimentul. Pe baza acestei hotărâri, Șaguna a convocat la Sibiu cel de-al doilea Sinod al eparhiei, în zilele de 24-26 octombrie 1860, la care au participat 46 de preoți și 52 de mireni. Membrii Sinodului au adresat un nou memoriu către împăratul Francisc Iosif, dar și un memoriu către Sinodul mitropolitan din Carloviț, prin care solicitau din nou restaurarea Mitropoliei Transilvaniei și ieșirea de sub jurisdicția Mitropoliei din Carloviț. S-a trimis o scrisoare și episcopului român Eugenie Hacman al Bucovinei (subordonată și ea Carlovițului), prin care se solicita să intre sub jurisdicția noii Mitropolii a Transilvaniei, pentru ca, în felul acesta, toți românii ortodocși din Imperiul Habsburgic să aibă o singură Mitropolie. Din nefericire, episcopul bucovinean nu a acceptat propunerea, ci a militat pentru crearea unei Mitropolii proprii, cu sediul la Cernăuți.

Acțiunile pentru restaurarea Mitropoliei au continuat și în anii următori, deși destul de anevoios. Abia în 22-24 martie 1864 s-a întrunit un nou Sinod eparhial la Sibiu, cu 80 de „membri de drept” și 92 de deputați „aleși”. De data aceasta, Sinodul a aprobat un regulament de organizare a afacerilor eparhiale, cu 174 de paragrafe (pe baza unui proiect prezentat de Șaguna). În toamna anului 1864, Sinodul episcopilor sârbi din Patriarhia de Carloviț și Congresul Național Bisericesc Sârb, ambele sub conducerea noului Patriarh Samuil Masirevici, și-au dat asentimentul

pentru separarea ierarhică a celor două Mitropolii, sârbă și română, din monarhia habsburgică.

La 12/24 octombrie 1864, deci în ajunul Crăciunului, Împăratul Francisc Iosif a semnat un „autograf imperial”, prin care se aproba restaurarea vechii Mitropolii Ortodoxe române a Transilvaniei și numirea lui *Andrei Șaguna* ca arhiepiscop și mitropolit. Noua Mitropolie urma să aibă două eparhii sufragane.

Chiar în ziua de Crăciun a anului 1864, noul mitropolit trimitea o circulară clerului și enoriașilor săi, prin care îi informa că strădaniile sale de un deceniu și jumătate au fost încununate de izbândă; în aceeași circulară prezenta anumite îndrumări cu privire la separarea parohiilor din Arad și Banat, pe seama celor din urmă urmând să se înființeze o episcopie cu sediul la Caransebeș. În aceeași lună, împăratul a cerut patriarhului sârb să instituie două comisii, sârbă și română, care să decidă ce fonduri revin Mitropoliei Transilvaniei din averea comună a Patriarhiei de Carloviț.

Era necesară acum o lege după care să se conducă Mitropolia autocefală a Transilvaniei. Drept care, Mitropolitul *Andrei* a convocat, la Sibiu, un Congres Național Bisericesc al românilor ortodocși din întreaga Mitropolie, cu câte 10 preoți și 20 de mireni din fiecare eparhie, deci un număr de 90 de deputați. Lucrările Congresului au durat 22 de zile, de la 16/28 septembrie până la 7/19 octombrie 1868, timp în care s-au dezbătut cele mai importante probleme privitoare la organizarea Mitropoliei. O comisie a Congresului, formată din 27 de membri (3 clerici și 6 mireni din eparhie), a studiat un proiect prezentat de Mitropolitul *Andrei*, care, cu unele modificări, a fost adoptat sub numele de *Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania*; a fost sancționat de Împăratul Francisc Iosif la 28 mai 1869, de când a intrat în vigoare.

Nu intrăm în detalii cu privire la organizarea Mitropoliei și a părților ei componente, ci vom reține doar că statutul avea trei principii de bază: *autonomia* față de stat, *constituționalitatea*, adică separarea celor trei „puteri” în Biserică: legislativă, executivă și judecătorească, dar și dreptul preoților și al credincioșilor bărbați de a fi reprezentați în forurile de conducere bisericești, prin vot universal și uninominal; *sinodalitatea*, adică colaborarea dintre clerici și mireni la conducerea afacerilor bisericești în aceeași proporție (1/3 și 2/3); în felul acesta era înlăturat orice absolutism ierarhic. Rezultă că elementul mirean avea dreptul să participe la conducerea Bisericii în cele trei unități administrative ale ei: parohie, protopopiat, eparhie, în probleme bisericești, culturale (școlare) și economice. Toți istoricii bisericești și canoniștii români sau străini care au studiat *Statutul Organic* au apreciat superioritatea lui față de alte legi. Era o „Magna Charta” a organizării noastre bisericești, cum spunea Octavian Goga în 1923. De aceea, *Andrei Șaguna* a fost socotit drept cel mai de seamă legiuitor și organizator bisericesc din toate timpurile. În conjunctura politică de atunci, după crearea Imperiului „dualist” Austro-Ungar, prin *Statutul Organic* (aprobat și în „Casa Magnaților” din Budapesta în 1869, tot prin strădaniile Mitropolitului *Andrei*), Biserica a devenit o adevărată „citadelă” de apărare a credinței ortodoxe, dar și a ființei naționale în fața numeroaselor încercări de maghiarizare venite din partea Guvernelor din Budapesta după 1867.

Statutul Organic a rămas în vigoare până în 1925, când s-a votat un nou Statut de organizare pentru Biserica din România întregită. Principiile sale de bază au rămas și în acest Statut și chiar în cel din 1948/1964.

Concepția ierarhului ANDREI ȘAGUNA despre autonomia bisericească națională dezvoltată în cadrul consultărilor episcopilor ortodocși din monarhia austriacă (Viena, 1850-1851)

În perioada 15 octombrie 1850 – 2 iulie 1851, autoritățile austriece de stat au convocat, la Viena, pe toți episcopii ortodocși din monarhia habsburgică, pentru discutarea și identificarea unor formule unitare de organizare pe plan bisericesc și școlar. La aceste consultări episcopale („bischöfliche Berathungen”) au participat mitropolitul Karlovitzului și episcopii Transilvaniei, Dalmației, Bucovinei, Timișoarei, Karlstadtului și Pakratzului, cu excepția celui din Bacska. Episcopul Aradului, Gherasim Raț, murise la 15 august 1850, fiind delegat, din partea consistoriului arădean, arhimandritul Ghenadie Popescu.

În contextul politic al interesului administrației austriece de stat pentru o ortodoxie organizată unitar pe teritoriul monarhiei, episcopul de atunci al Transilvaniei, Andrei Șaguna, a venit cu un proiect foarte îndrăzneț, propunând tatutul de autonomie al ortodoxiei în relație cu statul și de egalitate cu celelalte confesiuni recunoscute. Era exprimată și dorința unei reglementări ierarhice pe criterii naționale care urma să se constituie într-un răspuns inteligent pe plan bisericesc la evenimentele și mentalitatea generației anilor 1848 din spațiul central european. Autonomia bisericească națională cerută de Șaguna și înfăptuită mai târziu prin recunoașterea Mitropoliei Transilvaniei, la 1864, a devenit, în timp, cadrul de manifestare a emancipării naționale a românilor ortodocși din monarhia austriacă. Chestiunile interne bisericești și școlare au fost gândite în aceiași termeni ai întâlnirii ortodoxiei cu naționalitatea, concept specific secolului al XIX-lea care a avut efecte evidente asupra dezvoltării ulterioare a Bisericii ortodoxe din monarhia austriacă.

La 27 iulie 1850, episcopul Șaguna îi imputa mitropolitului sârb al Karlovițului, Iosif Raiacici, amânarea, de trei ori, a consultărilor episcopilor, arătând necesitatea urgentă a ținerii unei astfel de întruniri, pentru binele Bisericii Ortodoxe din monarhia austriacă. [Scrisoarea episcopului Șaguna către patriarhul Iosif Raiacici, la 27 iulie 1850, la I. PUȘCARIU, *Mitropolia românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania. Studiu istoric despre reînființarea Mitropoliei dimpreună cu o colecțiune de acte*, Sibiu, 1900, Anexe, p. 70] Deja, în anul anterior, demarase acțiuni concrete care vizau restaurarea mitropoliei ortodoxe românești și reglementarea relațiilor ierarhice (Karloviț-Sibiu), de asemenea, rezolvarea unor chestiuni interne bisericești semnificative [La 25 februarie 1849, era prezentată împăratului Franz Josef, la Ölmütz, o petiție generală a tuturor românilor din monarhia habsburgică prin care se cerea existența unei Biserici românești independente. La 5 martie 1849, era înaintat un memoriu, cu conținut asemănător, Consiliului aulic de Miniștri. La 28 martie 1849, Șaguna se adresa personal către Rajačić, propunând, pentru prima dată, în mod direct, o separare a ierarhiei românești de cea sârbească. Printr-o altă petiție din 20 iulie 1849, înaintată Ministerului Cultelor, se cerea permisiunea pentru toți românii ortodocși din monarhie să țină un congres bisericesc pentru a-și alege un mitropolit al lor. La 12 martie 1850, era organizat la Sibiu un sinod eparhial alcătuit din clerici și mireni, care cerea aceluiași Minister să aprobe restaurarea Mitropoliei. Vezi Keith HITCHINS, *Ortodoxie și naționalitate*, pp. 208-210].

La 5 noiembrie 1850, Șaguna înainta consultărilor episcopilor din Viena propunerile sale cu referire la statutul ortodoxiei în relație cu statul austriac și cu celelalte confesiuni la nivelul organizării bisericești și al învățământului [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, Sibiu, 1889, pp. 312-313].

O temă esențială a discursului său a fost *recunoașterea, la nivelul autorităților de stat, a egalității Bisericii răsăritene (ortodoxe, n.n.) cu celelalte confesiuni creștine din monarhia austriacă*, ceea ce s-ar fi putut realiza prin extinderea privilegiilor prevăzute de constituția din 4 martie 1849 și asupra teritoriilor intitulate înainte „provincii ungare” [Ibidem, p. 312].

Propunea, de asemenea, *recunoașterea, printr-un decret special, a naționalităților și a limbilor creștinilor răsări-*

teni, pornind de la limba comună utilizată, atât în slujbă, cât și în celelalte funcțiuni religioase, de fiecare națiune în parte [Ibidem, p. 312].

Solicita ca *numirea negativă de „Biserică neunită” să fie exclusă, folosindu-se pe viitor denumirea de „Biserică răsăriteană dreptcredincioasă”* [Ibidem, p. 312. Vezi și Mihai SĂSĂUJAN, „Biserică greco-neunită sau Biserică greco-răsăriteană? Considerații istorice și eclesiologice ale episcopului Andrei Șaguna la mijlocul secolului al XIX-lea”, *Studii Teologice*, nr. 2/2005, pp. 27-41].

Aducea în discuție *reciprocitatea confesională*, cerând ca în localitățile mixte la nivel etnic sau confesional, atât

sărbătorile catolicilor, cât și cele ale ortodocșilor să fie respectate de cealaltă confesiune, indiferent de procentul numeric, în sensul în care în zilele de sărbătoare ale credincioșilor aparținând unei confesiuni, încăperile comercianților și meșteșugarilor aparținând celeilalte confesiuni să rămână închise până după-amiază [Ibidem, p. 313].

Pentru *căsătoriile mixte* solicita să fie fixată norma ca slujba de binecuvântare a mirilor să fie săvârșită în parohia și de către preotul de unde provenea mireasa [Ibidem, p. 313]. În cazul în care una sau altă confesiune creștină refuza să officieze și accepta doar să asiste pasiv, Biserica Răsăriteană să fie îndreptățită să săvârșească slujba de binecuvântare a mirilor dintre care unul aparținea ei [Vezi și memoriul din 10 martie 1851, înaintat de episcopul Andrei Șaguna, Ministerului Cultelor, Leo Thun, în: *Österreichisches Staatsarchiv Wien, Allgemeines Verwaltungarchiv, Ministerium für Kultus und Unterricht, Präsidium – Registratur, Kt. II, Grupa de acte nr. 141/1851*].

O altă temă fundamentală evidențiată cu multă stăruință în timpul consultărilor episcopilor a fost cea a *înființării unei mitropolii autonome a românilor ortodocși din monarhie*, urmând ca cele două națiuni, românii și sârbii, ce aparțineau confesiunii răsăritene, să se afle în raporturi de coordonare una cu cealaltă [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, pp. 312-313]. Încă de la hirotonirea sa, la Carloviț, în aprilie 1848, episcopul Andrei Șaguna își asuma, deja, „misiunea sacră” de a reînsofleti eparhia transilvană „potrivit dreptului canonic, nevoilor oamenilor și spiritului vremii”. Aceste cuvinte constituiau, încă de pe atunci, o declarație de independență față de Biserica Sârbă, pentru respectarea dreptului canonic care presupunea, în concepția sa, restabilirea unei mitropolii românești separate, iar *spiritul vremii* necesita concesi

substanțiale față de sentimentul național [K. HITCHINS, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1846-1873*, Editura Univers enciclopedic, București 1995, pp. 208-209]. În pofida întregului efort depus în acest sens, nu s-a putut ajunge la un compromis între insistența lui Șaguna pentru o mitropolie românească separată și hotărârea lui Rajačić de a menține și de a întări unitatea administrativă a Bisericii.

Pentru o mai bună coordonare a vieții bisericești și școlare a românilor ortodocși din monarhie, ierarhul Transilvaniei propunea ca în cadrul Ministerelor de Interne, al Educației și Cultelor, al instituțiilor politice provinciale din Transilvania, Serbia, Banatul de Timișoara, Ungaria și Bucovina, ca și în cadrul consiliilor școlare ale acestor țări ale monarhiei, să fie înființată câte o secție românească pentru chestiunile bisericești și școlare ale acestora [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, p. 313].

Șaguna considera necesară păstrarea unității dogmatice a Bisericii Răsăritene din Austria și un acord eventual al acesteia cu Patriarhia din Constantinopol cu referire la chestiuni strict bisericești, potrivit legislației bisericești [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, p. 312].

La 16 noiembrie 1850, Andrei Șaguna înainta Ministrului de Interne, Alexander Bach, propunerile sale referitoare la ordinea de zi fixată pentru dezbateri. [I. PUȘCARIU, *Mitropolia românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania*, Anexe, pp. 73-87] În memoriul său, el saluta decizia „preaînaltă” de convocare a tuturor episcopilor ortodocși din monarhie pentru consultări în vederea reglementării chestiunilor interne bisericești și școlare, care necesitau însă o prealabilă clarificare a statutului extern al Bisericii Răsăritene din Austria în relație cu statul și cu celelalte confesiuni. Revenea, în mod detaliat, la ideile expuse la 5 noiembrie 1850, în cadrul consultărilor episcopilor, aducând în discuție încă un punct referitor la respectarea identității confesionale a copiilor de confesiune răsăriteană ortodoxă care frecventau școli aparținând unor confesiuni străine. Ei nu trebuiau să fie obligați să participe la orele de religie și la slujbele respectivei confesiuni, aceștia urmând să învețe învățătura de credință a religiei lor proprii, iar în duminici și sărbători să meargă la slujbele Bisericii lor.

În continuare, ierarhul român prezenta punctul său de vedere cu referire la temele aflate pe ordinea de zi a consultărilor ierarhilor ortodocși întruniți la Viena: consistoriile diocezane, dotarea clerului, înființarea de școli teologice și seminarii pentru Biserica Răsăriteană din Transilvania, școlile populare.

În pofida duratei foarte lungi a consultărilor episcopilor ortodocși din monarhia austriacă (15 octombrie 1850 – 2 iulie 1851), aceștia nu au reușit să propună guvernului imperial din Viena, unele concluzii comune pentru aplicarea lor ulterioară în organizarea bisericească internă, cu acordul politic de stat. Nu a existat o abordare sistematică a punctelor aflate pe ordinea de zi. Episcopul Andrei Șaguna și-a exprimat dezamăgirea pentru modul de desfășurare a lucrărilor [I. PUȘCARIU, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, p. 311]. Deja, la 8 noiembrie 1850 și, ulterior, la 15 mai 1851, a cerut permisiunea Ministerului Cultelor și Învățămintului, de a pleca acasă. Din punctul lui de vedere, la așa-numitele consultări ale episcopilor ortodocși „ar fi trebuit să se discute și să fie fixate principiile de organizare ale Bisericii Ortodoxe din monarhia întreagă. S-a văzut, de la început, că mitropolitul Rajačić și episcopii sârbești n-au avut gânduri serioase cu privire la această problemă de căpetenie, ci insistau în tot chipul a pierde timpul cu lucruri secundare, sau chiar cu unele lipsite de orice importanță” [I. LUPAȘ, „Viața și faptele mitropolitului Andrei Șaguna”, în vol.: *Mitropolitul Andrei baron de Șaguna. Scriere comemorativă la serbarea centenară a nașterii lui*, Sibiu, 1909, pp. 118-119].

Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai SĂSĂUJAN

Prețuire și binecuvântare la ceas aniversar

Mesajul Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la aniversarea a 85 de ani de viață a Pr. Prof. Dr. Constantin Voicu, Sibiu, vineri, 5 decembrie 2014:

Aniversarea împlinirii a 85 de ani de viață a Părintelui Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu este o mărturie a unei bogate activități desfășurate în slujba Bisericii și a învățământului teologic universitar românesc.

De la catedra de *Patrologie și Literatură postpatristică*, Părintele Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu a desfășurat, timp de aproape cinci decenii, o amplă activitate didactică, științifică și pedagogică, formând multe generații de teologi. Simțul său practic a făcut posibilă numirea în diferite funcții administrative de conducere: prorector (1976-1979) și rector (1979-1992) la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, decan al Facultății de Teologie din Alba Iulia (1996-2000) și decan al Facultății de Teologie din Oradea (2000-2004).

De asemenea, activitatea sa bogată a fost recunoscută prin acordarea de înalte distincții de stat (Ordinul „Meritul Cultural” în grad de ofițer) și multe titluri academice. Toate acestea reprezintă un prilej de bucurie atât pentru Biserica noastră, cât și pentru întreaga comunitate academică românească.

Împărtășim bucuria evenimentului și ne alăturăm tuturor celor care omagiază, cu prilejul acestei aniversări, personalitatea Părintelui Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu și exprimăm prețuire și recunoștință pentru contribuția sa la formarea teologică și duhovnicească a multor generații de studenți.

La ceas aniversar îl felicităm pe Părintele Arhidiacon Profesor Dr. Constantin Voicu și ne rugăm Domnului nostru Iisus Hristos să-i dăruiască sănătate și bucurie, pentru rugăciunile Sfinților Părinți ale căror opere le-a studiat și le-a prezentat studenților în teologie.

Întru mulți și fericiți ani!

† DANIEL,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Prețuire unui mare dascăl și slujitor – PĂRINTELE CONSTANTIN VOICU, aniversat la 85 de ani

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Șaguna” din Sibiu s-a aflat în sărbătoare cu o zi înainte de praznicul Sfântului Nicolae, deoarece una dintre personalitățile de marcă ale instituției, arhid. prof. univ. dr. Constantin Voicu, a fost omagiată la împlinirea a 85 de ani. Ceremonia a avut loc în capela facultății, în prezența Înaltpreasfințitului Laurențiu, Mitropolitul Ardealului.

Cadrele didactice, preoți, foști și actuali studenți au venit ieri, 5 decembrie, în capela Facultății de Teologie pentru a-i aduce omagii, felicitări și gânduri bune părintelui Constantin Voicu, fost rector al vechiului Institut

Teologic și o personalitate academică cu o contribuție esențială la dezvoltarea învățământului universitar din Sibiu. Prin implicarea sa directă și prin buna chivernisire a învățământului teologic de la Sibiu în anii de după evenimentele din 1989, Universitatea „Lucian Blaga” avea să se nască pe fundamentul Facultății de Teologie, vechea Academie Șaguniană aducând prestigiu, patrimoniu academic și valoare noii universități.

Din acest motiv, conducerea actuală a Universității „Lucian Blaga” a participat la ceremonia de evocare a personalității părintelui Voicu, pentru a aduce recunoștința și aprecierea instituției pentru cel care a inițiat fondarea învățământului universitar modern din Sibiu. Au fost prezenți în capelă atât președintele Senatului universitar, prof. univ. dr. Constantin Oprean, cât și rectorul Ioan Bondrea. Alături de aceștia s-au aflat pr. acad. prof. dr. Mircea Păcurariu, pr. prof. univ. dr. Dumitru Abrudan, prodecanul facultății, pr. conf. univ. dr. Mircea Ielciu, vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, pr. Ilarie Benchea, cadre didactice, protopopi, preoți, studenți și alți oaspeți.

„Un adevărat părinte”

IPS Mitropolit Laurențiu și un sobor slujitor au oficiat un Te Deum, aducând mulțumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra părintelui Constantin Voicu și rugându-L să-i dea în continuare sănătate și putere de muncă.

După slujba religioasă, pr. prodecan Mircea Ielciu, urmașul la catedra de Patrologie al părintelui Voicu, a evocat personalitatea celui care și-a jertfit mai bine de 50 de ani din viață în slujba învățământului teologic de la Sibiu.

„A avut marea calitate de a înțelege pe oameni și problemele lor nu doar cu mintea, ci și cu inima. De aceea a rămas în conștiința zecilor de generații de absolvenți, devenite preoți și slujitori ai Bisericii, ca un om de o mare bunătate și disponibilitate. Cu toții îl știm ca «părintele rector», pentru că a fost un adevărat părinte”, a spus părintele Ielciu.

În continuare, părintele Dumitru Abrudan a citit mesajul de felicitare al Preafericitului Părinte Daniel,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și a amintit câteva dintre contribuțiile părintelui Constantin Voicu la dezvoltarea instituției șaguniene.

„Părintele profesor poate fi socotit mai-marele nostru, pentru că așa este rânduiala vieții noastre”, a spus pr. Abrudan.

Ceremonia a continuat cu mesajele reprezentanților Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Rectorul Ioan Bondrea a subliniat în cuvântul său, rolul părintelui Voicu la înființarea acestei instituții.

„Nu trebuie să ne uităm înapoi, pentru că, altfel, nu mai putem să ne realizăm.

În activitatea noastră de dascăli sau cea administrativă este nevoie să ne uităm în urmă, pentru a vedea ce au făcut bine înaintașii noștri”, a spus rectorul Ioan Bondrea.

La rândul său, președintele Constantin Oprean a evidențiat câteva aspecte din activitatea Facultății sibiene, condusă o bună vreme de părintele Voicu.

„V-am cunoscut în toate ipostazele și poate că de aceea, în această perioadă lungă din viața mea dedicată învățământului, m-am modelat după personalități mari”, a spus președintele Constantin Oprean.

Datoria de a ne prețui înaintașii

Un oaspete de seamă al ceremoniei, profesorul luteran Hermann Pitters de la Departamentul de Teologie Protestantă al universității sibiene, a amintit într-un cuvânt atât prietenia cu părintele Voicu, dar mai ales ajutorul său oferit fraților de altă confesiune în vremuri de răstrieș.

„Am avut marele prilej de a sta sub aripile mari ale Bisericii Ortodoxe. A fost un merit deosebit mai ales al rectorului Constantin Voicu, care ne-a îmbrățișat și pe noi”, a spus profesorul Hermann Pitters, care i-a oferit în dar părintelui Voicu un volum de teologie ortodoxă.

Nu în cele din urmă, IPS Mitropolit Laurențiu și-a exprimat grațitudinea față de cel care i-a fost dascăl, mentor și un adevărat părinte.

„Din datorie sfântă facem această prețuire, pentru că, ori de câte ori vă vedem, ne aducem aminte că ați făcut legătura dintre marea pleiadă a vechilor profesori ai facultății noastre și generația actuală de dascăli de Teologie”, a subliniat IPS Mitropolit Laurențiu.

În finalul ceremoniei, părintele Voicu le-a mulțumit tuturor pentru urări și pentru darurile oferite. Părintele profesor a amintit multe dintre perioadele și evenimentele bune sau mai puțin bune din viața facultății.

„Ziua de 5 decembrie are o dublă semnificație pentru mine, pentru că, pe lângă ziua de naștere, îmi amintesc de ziua de 5 decembrie 1948 când l-am cunoscut pe Mitropolitul Nicolae Bălan, ca student în anul I. Din acea zi mi s-a schimbat viața și, datorită Mitropolitului Nicolae Bălan, am ajuns ceea ce sunt astăzi”, a spus părintele Voicu.

„Din datorie sfântă aducem această prețuire, pentru că, ori de câte ori vă vedem, ne aducem aminte că ați făcut legătura dintre marea pleiadă a vechilor profesori ai facultății noastre și generația actuală de dascăli de Teologie.”

† Laurențiu,
Mitropolitul Ardealului

PĂRINTELE ARHID. UNIV. DR. DR. H.C. CONSTANTIN VOICU la patriarhala vârstă de 85 de ani

Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Șaguna” și-a câștigat de-a lungul anilor, statutul de venerabilă instituție de învățământ și cultură în cadrul Bisericii Ortodoxe Române. Acest fapt se datorează în cea mai mare măsură personalităților teologice, adică profesorilor ei, care au ilustrat în mod excepțional disciplinele de studiu, ostentiv fără preget la altarul Cuvântului și împărțind lumina cunoștinței sutelor de generații de studenți, care s-au format pentru misiunea preoțească.

Este în tradiția facultății noastre să omagieze la diferite momente aniversare, pe cei cărora le datorează prestigiul și locul ei. Aflându-se într-un context teologic ecclesial, momentul aniversar de astăzi se înscrie într-un fel și pe linia îndemnului paulin: „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri...”. Detașându-ne de alertul ritm cotidian, se cuvine ca, la momente speciale, să aniversăm pe dascălii și părinții noștri întru cele ale devenirii întru ale teologiei și să nu-i uităm, deoarece „...cine uită nu merită să trăiască, întrucât uitarea este moartea dinainte de moarte”.

Între mai-marii noștri, atât ca vârstă, dar și ca realizări, se numără, fără îndoială Părintele Rector Constantin Voicu, a cărui viață – timp de mai multe decenii – s-a împletit cu viața acestei facultăți și cu a Mitropoliei Ardealului.

Există oameni asupra cărora trecerea timpului nu lasă urme vizibile, iar robustețea, implicarea, dinamismul și pofta de viață de care dau dovadă face aproape imposibilă încercarea de a le intui vârsta. Din această categorie face parte și Părintele Rector Constantin Voicu, care, la 5 decembrie 2014, a împlinit patriarhala vârstă de 85 de ani. De fapt, nici nu ni-l putem imagina altfel pe Părintele Rector, decât mereu implicat și dispus să pună umărul acolo unde simte că este nevoie de priceperea și experiența sa. Numai așa înțelegem cum a fost posibil ca aproape 13 ani să călătorească neobosit între Sibiu, Alba Iulia și Oradea, unde, pe lângă activitatea didactică desfășurată, care știm că solicită foarte mult, a îndeplinit și înalta demnitate de conducere a Facultăților de Teologie din aceste orașe, în calitate de decan.

Sărbătoritul s-a născut la 5 decembrie 1929, în orașul Brașov, într-o familie evlavioasă. Aici, după cursurile primare, și-a făcut studiile liceale la vestita școală șaguniană, unde își ia bacalaureatul. A urmat apoi cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit ca licențiat în 1952. A continuat pregătirea și aprofundarea teologică la Institutul Teologic din București, frecventând cursurile de doctorat la secția istorică, specialitatea Patrologie și Literatură Postpatristică, unde obține titlul academic de *Doctor în Teologie*, în 1975, cu teza: *Teologia muncii la Sfântul Ioan Gură de Aur și actualitatea ei*. Între 1977 și 1978 a făcut studii de specializare postdoctorale la Facultățile de Teologie Protestantă din Geneva și Neuchâtel (Elveția).

Din 1952 și până în 1996, activitatea Părintelui Rector a constat în îndeplinirea cu multă abnegație și dăruire a mai multor funcții și responsabilități la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, devenit apoi Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Astfel, între 1952 și 1959 a fost bibliotecar al Bibliotecii Mitropolitane, iar din 1959 până în 1973 a îndeplinit funcția de secretar-șef la Institutul Teologic Universitar. În 1973 ocupă prin concurs postul de lector la disciplina Patrologie și Literatură Postpatristică, iar în 1975 devine conferențiar. Se titularizează ca *profesor universitar* la aceeași catedră în 1976, predând studenților, masteranzilor și doctoranzilor, fără întrerupere, până astăzi.

Se cuvine să aducem precizarea că între anii 1976 și 1979 a îndeplinit și funcția de prorector, iar între 1979 și 1992 (timp de 12 ani) înalta demnitate de rector al acestui renumit și străvechi așezământ de cultură teologică, care este Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”.

În perioada în care a condus în calitate de prorector și rector a pus mult suflet și devotament pentru buna desfășurare a activității Institutului, ajutând la promovarea mai multor cadre didactice tinere, bine pregătite, care

au reușit să mențină la aceeași cotă înaltă învățământul teologic sibian, a cărui faimă a fost și este recunoscută nu numai în țară, ci și în străinătate.

Perioada anilor 1979 – decembrie 1989 a fost una extrem de dificilă pentru Biserică, în general, și pentru învățământul teologic în special. În ciuda acestor greutăți, Părintele Rector a făcut dovada unei înalte și abile diplomații bisericești, reușind – cu ajutorul lui Dumnezeu – să rezolve într-un mod benefic și fericit toate problemele care s-au ivit. Deși autoritățile comuniste au încercat să reducă numărul studenților teologi și să limiteze accesul tinerilor spre teologie, a reușit să deoaze acest plan, ajutând, totodată, pe foarte mulți preoți și călugări să-și completeze studiile teologice universitare la forma fără frecvență.

Precizăm faptul că, grație calităților sale intelectuale, morale și diplomatice deosebite, Prea Cucernicia Sa a condus Institutul Teologic de atunci și a reprezentat Biserica în diferite împrejurări, de așa manieră încât idealurile și interesele Bisericii și ale învățământului teologic ortodox să nu aibă nimic de suferit, ba mai mult, chiar să prospere.

Aproape zece ani, din perioada care a condus în calitate de rector, a lucrat și a colaborat cu vrednicul de pomenire Mitropolitul Antonie Plămădeală, personalitate de o aleasă cultură, teolog erudit și ctitor de vocație. Împreună au reușit – după mari și susținute eforturi – să obțină în 1984 dreptul pentru Institutul Teologic din Sibiu de a organiza cursuri de doctorat și de a acorda titlul academic de doctor în teologie.

După schimbările profunde din societatea românească, de după decembrie 1989, Prea Cucernicia Sa a reușit într-o perioadă foarte scurtă să integreze Institutul Teologic în cadrul Universității „Lucian Blaga”. Practic, Părintele Rector Voicu este și părintele integrării noastre universitare.

În 1996 a fost ales decan la noua Facultate de Teologie a Universității „1 Decembrie” din Alba Iulia, așezământ la a cărui înființare a avut un aport deosebit. Din primăvara anului 2000 devine decanul Facultății de Teologie a Universității din Oradea. De fapt, legăturile sale cu Oradea sunt mult mai vechi, deoarece a activat și anterior, în calitate de profesor asociat la această facultate.

Lista bibliografică a Părintelui Rector Constantin Voicu însumează zece lucrări în volum și peste o sută treizeci de studii și articole publicate în revistele de specialitate din țară și străinătate. Între acestea găsim studii de referință asupra marilor Sfinți Părinți ai Bisericii: Ignatie Teoforul, Policarp al Smirnei, Clement Romanul, Ciprian, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul și Ioan Damaschin, care tratează o serie de aspecte ale teologiei patristice.

Ultimii 10 ani din viața Părintelui Rector îi putem numi perioada sau „epoca ctitoriilor în(tru) cuvânt”. Când afirmăm acestea avem în vedere cele cinci cărți (volume) publicate în acest răstimp: *Studii de teologie patristică*, EIBMBOR, București, 2004, 466 p; cele trei volume dense de *Patrologie*, însemnând peste 1200 de pagini, apărute în prestigioasa Editură Basilica a Patriarhiei Române, în 2009, și volumul *Botezul în Tradiția patristică*, Sibiu, 2011, 322 de pagini.

Tot pe linie didactică se cuvine menționată activitatea desfășurată în calitate de conducător de doctorat. Până în momentul de față a îndrumat și a finalizat pregătirea a peste 95 de doctoranzi, iar din 1976 și până la finele anului 2014 a făcut parte din peste 200 de comisii de examen pentru acordarea titlului de doctor, nu numai în teologie, ci și pentru alte științe, precum filozofie și istorie, din marile centre universitare din țară. A fost membru în *Comisia de Atestare a Diplomelor și Titlurilor Universitare* și a *CNCSIS-ului*, comisii care au funcționat în cadrul Ministerului Educației și Cercetării. În 2004 a primit Ordinul „Meritul Cultral” în grad de ofițer din partea Președinției României. Ca o recunoaștere a meritelor sale incontestabile pe tărâm didactic și științific, la 7 decembrie 2004, Universitatea din Oradea, în cadrul unei ceremonii emoționante,

desfășurată în *Aula Magna*, i-a decernat Părintelui Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu, titlul de *Doctor Honoris Causa*. În 2012 și Universitatea „1 Decembrie” din Alba Iulia, la propunerea Facultății de Teologie, i-a conferit titlul de *Doctor Honoris Causa*! Implicarea sa fără nicio ezitare în slujirea bisericească, i-a adus primirea de cruce patriarhale din partea Patriarhilor Justinian (1976), Justin (1982), Teoctist (1988 și 2001) și a actualului Patriarh, Preafericitul Părinte Daniel. De asemenea, Sanctitatea Sa, Demetrios I, Patriarhul Ecumenic de Constantinopol, i-a conferit crucea patriarhală.

În anul 2007, Înaltpreasfințitul Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, în semn de prețuire pentru activitatea desfășurată pe tărâm didactic și bisericesc, i-a conferit Crucea Șaguniană. Se cuvine să mai amintim un aspect important legat de viața și activitatea sa, și anume, că Părintele Rector a mai avut un mare privilegiu: acela de a fi ucenicul devotat și unul dintre apropiații Mitropolitului de pioasă amintire *Nicolae Bălan*, de la care a învățat bunătatea, echilibrul, iubirea și respectul față de Dumnezeu, de Biserică și de oameni, capacitatea de a înțelege realitățile și problemele oamenilor nu numai cu mintea, ci și cu inima.

A rămas în conștiința și amintirea generațiilor de studenți de la Sibiu ca un adevărat părinte, arătându-le acestora în permanență înțelegere, iubire și bunăvoință. Preacucernicia Sa a înțeles că în relațiile cu studenții, cu colegii și cu oamenii, în general, iubirea înseamnă „suprema responsabilitate pentru altul” și că atât valorăm ca oameni, câtă bucurie reușim să facem în jurul nostru.

Aflându-ne într-un context sărbătoresc, dar și într-un mediu teologic și ecclesial, totodată, consider că este potrivit să apelăm la cuvintele pline de autoritate ale Sfântului Apostol Pavel care, în *Epistola către Evrei* 5, 4, spune: „...nimeni nu-și ia singur cinstea...” Așa este. „...Cinstea se dobândește prin merit” Or, tocmai aceasta facem prin intermediul rândurilor de față și al evenimentului deosebit de astăzi: aducem, cu smerenie de ucenic, cinstea, prețuirea și iubirea noastră unui vrednic slujitor la altarul învățământului teologic românesc și al Bisericii, la 85 de ani de viață.

Întru mulți și fericți ani, iubite Părinte Rector!

Pr. Conf. Univ. Dr. Ioan Mircea IELCIU,
Prodecanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna”

Restaurarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei în lumina Arhivelor de la Viena

In 24 decembrie 2014 se vor aniversa o sută cincizeci de ani de la restaurarea instituției fundamentale a Ortodoxiei românești din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Sătmar: străvechea Mitropolie a Ardealului. Acest jubileu constituie prilejul potrivit pentru a prezenta cititorilor Telegrafului un aspect foarte puțin cunoscut referitor la parcursul istoric sinuos al restaurării instituției mitropolitane între anii 1848 și 1865, după cum reiese din materialele conservate în arhivele vieneze.

Mitropolia Ardealului – rol istoric și desființare samavolnică

Instituția mitropolitană transilvăneană își are rădăcinile în secolele XIII-XIV, perioadă în care izvoarele istorice interne și externe, politice și ecleziastice certifică prezența în Voievodatul Transilvaniei a unui arhiepiscop de rit răsăritean sau grec perceput de către autoritățile catolice, civile (maghiare) și bisericești, datorită comuniunii sale cu Marea Biserică a Constantinopolului, drept schismatic. În consecință, obștea pe care o păstora acest arhiepiscop și mitropolit era pentru regalitatea maghiară și episcopatul latin cea a „valahilor schismatici”. Odată cu creșterea presiunii de trecere la catolicism, de care autoritățile ungare vor condiționa tot mai categoric, începând cu veacul al XIV-lea, apartenența la aristocrație și la o structură socială privilegiată, marea masă a acestor „valahi schismatici încăpățânați”, cum sunt amintiți în unele documente de sorginte apuseană, va fi exclusă de la exercitarea puterii politice în Ungaria medievală, românii devenind „tolerați”. Acest termen nu avea nici pe departe însemnătatea actuală, ci conform documentelor vremii însemna literal o „suferință”, cu alte cuvinte o supraviețuire marginalizată și permisă doar în măsura în care stările politice privilegiate (ungurii, sașii și secuii), respectiv autoritatea regală maghiară, princiară ardeleană și imperială austriacă îi considera folositori datorită contribuției covârșitoare pe care o aduceau la funcționarea și bunăstarea statului. Menținerea de drept și de fapt a acestei situații s-a perpetuat, în ciuda unor mici îmbunătățiri survenite pe parcursul sec. XVIII, până la Revoluția de la 1848, când națiunii române îi este recunoscut un statut social-politic și religios egal cu al celorlalte națiuni ardeleni. Lipsiți, așadar, de orice formă de reprezentativitate politică, socială sau națională, singura modalitate de coagulare existentă de fapt și cvasi-recunoscută de drept a fost instituția bisericească, atât de rang episcopal, cât mai ales mitropolitan. De aici reiese și rolul central fundamental jucat de instituția mitropoliei în viața românilor transilvăneni, dar și lupta pe care românii de pe ambele versanți ai Carpaților au dus-o pentru protejarea și menținerea scaunului mitropolitan.

Între voievozii Principatelor Române care au patronat și sprijinit cu generozitate Mitropolia Ardealului, cu sediul la Alba Iulia din secolul XVI, se numără Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și mai ales Constantin Brâncoveanu. Principele de aur cu coroană de martir s-a străduit să sprijine mitropolia într-o perioadă critică pentru existența eclezialității ortodoxe în Transilvania, când odată cu ocuparea principatului de către austrieci (1688-1699) s-a deschis și calea prozelitismului catolic contrareformator al cărui scop esențial a fost atragerea românilor la unirea cu Biserica Romei. În acest context, deosebit de nefast pentru Ortodoxia transilvană, vodă Brâncoveanu a decis ca, pe lângă dania anuală de 6000 de aspri (cu o valoare în epocă de 7,2 kg argint), acordată Mitropoliei Ardealului de către predecesorii săi „pentru că o știm ca pe o corabie ce se leagă în mijlocul valurilor mării, lipsită de cele din urmă mijloace, stând în mijlocul a tot soiul deeretici de feliurite credințe și fiind hulită de ei din toate părțile în deosebite chipuri”, cum se preciza în hrsoavele domnești, să ofere o nouă donație, moșia argeșeană Merişani, menită să asigure stabilitatea financiară a scaunului mitropolitan și, astfel, să încurajeze rezistența ortodoxă.

În ciuda eforturilor lui Brâncoveanu, a ierarhiei ortodoxe extracarpatică și a românilor brașoveni de a împiedica semnarea unirii, mitropolitul Atanasie Anghel și o parte a clerului au adoptat uniția în cursul anilor 1698-1701, Mitropolia Ardealului fiind desființată odată cu intrarea dogmatică și canonică a lui Anghel în comuniune cu Roma în momentul rehirotizării sale la Viena și a retrogradării sale administrati-

ve la rang episcopal prin subordonarea nou înființatei eparhii unite scaunului primațial ungar de la Strigoniou.

Restaurarea Arhiepiscopiei și Mitropoliei Ardealului

Cu toate că prin unirea cu Roma instituția mitropolitană s-a pierdut, datorită importanței ei istorice, prestigiului ei s-a perpetuat în memoria colectivă a românilor ardeleni, fie ei uniți sau ortodocși. Această realitate se poate ușor sesiza în pașoptism, când atât ortodocșii, cât și greco-catolicii, inițial împreună, ulterior separat, vor cere mai ales autorităților politice și suveranului de la Viena restaurarea vechiului scaun mitropolitan ardelean care să-i cuprindă de această dată pe toți românii din Monarhia Habsburgilor. În cele din urmă greco-catolicii vor primi statutul mitropolitan în anul 1853, prin înființarea „Arhidiecezei unite române de Alba Iulia și Făgăraș”, iar ortodocșii abia în 24 decembrie 1864, prin emiterea de către împăratul Franz Joseph a unui autograf imperial care-l ridică pe Andrei Șaguna în demnitatea de arhiepiscop și mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria. Eparhia Ardealului cu reședința la Sibiu era, astfel, ridicată la rangul de arhiepiscopie, aceasta formând alături de Episcopia Aradului și de reînființata Episcopie a Caransebeșului noua mitropolie românească, coordonată cu cea sârbească a Carlovițului, din jurisdicția căreia era desprinsă.

Datorită lucrărilor semnate de Nicolae Popea, Ilarion Pușcariu, Augustin Bunea, Teodor Păcățian, Ioan Lupaș, Ion Mateiu, Keith Hitchins, Lădăslau Gyémánt, părintele academician Mircea Păcurariu și universitarul clujean Nicolae Bocșan, se cunosc destul de bine etapele procesului restaurării mitropoliei, în general, respectiv demersul revendicativ dus pe cale petiționară și diplomatică de nemuritorul ierarh Andrei Șaguna pentru restabilirea demnității arhiepiscopale și mitropolitane a scaunului ortodox al Ardealului, în particular.

Dosarul mitropoliei ortodoxe în arhivele Casei imperiale vieneze

Efecturarea unui stagiul de cercetare la Viena în cursul studiilor doctorale a constituit prilejul identificării în cadrul a două direcții mari (Arhivele Casei, Curții și Statului; Arhivele Administrative Generale) ale Arhivelor Naționale ale Austriei a unui veritabil dosar documentar inedit, masiv și stufos, care conține întreaga documentație oficială – în parte secretă – din epocă referitoare la chestiunea mitropoliei ortodoxe românești. Conservate în majoritate în fondul „Cancelariei Statului” și al „Consiliului de Miniștri”, dar împrăstiate și în diferitele fonduri ale Ministerelor Cultelor și Învățământului, de Interne și de Externe și ale Biroului secret de Informații, documentele fac posibilă urmărirea întregii chestiuni pe parcursul anilor 1848-1869, majoritatea materialelor datând din epoca liberalismului austriac (1860-1865).

Variatatea și multitudinea surselor primare referitoare la problematica mitropoliei ortodoxe românești ne descoperă faptul că acest subiect a constituit, alături de chestiunile egalei îndreptățiri a naționalităților și a organizării dietei sau parlamentelor regionale în epoca liberală, cel mai fierbinte și des frecventat subiect referitor la românii din imperiu în dezbaterile cabinetului și Curții de la Viena. Motivația este deopotrivă național-politică, cât și religioasă, aceasta explicându-se prin faptul că arhieriei români erau percepuți de autorități drept unici reprezentanți legitimi ai poporului, Curtea încercând de nenumărate ori în cursul secolelor XVIII-XIX să recurgă la autoritatea ierarhilor pentru a implementa o serie de măsuri politice sau sociale. Or, datorită faptului că românii bănățeni, ardeleni și bucovineni viețuiau în zonele de graniță ale monarhiei austriece cu state ortodoxe (România și Rusia), respectiv că în perioada revoluției pașoptiste tânărul și energicul ierarh Andrei Șaguna câștigase un capital de încredere și o influență foarte mare în rândurile tuturor românilor, nu doar a celor ortodocși, în cercurile Curții vieneze și în fața monarhului, i-au oferit șansa atât lui Șaguna să insiste asupra subiectului, cât și factorilor politici decizionali să acorde o atenție sporită chestiunii mitropolitane românești. De fapt, dosarul documentar ne dezvăluie că rezolvarea pozitivă pentru ortodoxia românească a acestui deziderat capital i

se datorează în proporție covârșitoare lui Andrei Șaguna însuși, abilităților sale diplomatice, coerenței și fermității cu care a urmărit, odată cu anul 1848, împlinirea acestui scop.

Cuprinsul materialului arhivistic nu poate fi prezentat decât pe scurt atât datorită vastității documentelor și a varietății subiectelor tematice conținute, cât și a spațiului limitat avut aici la dispoziție. În ceea ce privește conținutul dosarului documentar vreau să subliniez că pe lângă corespondența lui Andrei Șaguna cu diferiți miniștri și oficiali ai imperiului, doar în parte restituită în cartea lui Ilarion Pușcariu, „Mitropolia românilor ortodocși” (Sibiu, 1900), materialele arhivistice reprezintă următoarele tipuri de surse: memorii ale românilor către împărat și miniștri în vederea separației ierarhice de sârbi și restabilirea mitropoliei românești; referate întocmite de diverși amployați ministeriali și miniștrii în funcție; procese-verbale ale ședințelor consiliului de miniștri; scurte relatări despre parcursul istoric al Bisericii Ortodoxe din Imperiul Austriac; corespondență între ministere, între cancelaria Transilvaniei, guvernul Transilvaniei și autoritățile centrale vieneze; corespondență între diferiți ierarhi ortodocși și catolici cu autoritățile cabinetului austriac; documente secrete redactate de agenți ai biroului de informații; depeșe telegrafice, epistole, autografe și rezoluții imperiale ale lui Franz Joseph.

Conținutul surselor documentare impune, totodată, o nuanțare a viziunii istoriografice de până acum. Astfel, dacă până în momentul actual era cunoscut faptul că principalul obstacol în calea redobândirii instituției mitropolitane românești l-a constituit atât opoziția dâră a sârbilor față de proiect, ce implica separația ierarhică, administrativă și funciară a românilor de sârbi, respectiv monopolul ierarhic al mitropoliei Carlovițului, cât și imposibilitatea ajungerii la un acord între toți românii din Austria cu privire la organizarea unitară a noii mitropolii, prin respingerea acestui proiect de către episcopul Eugen Hacman al Bucovinei, corpul documentar vienez ne descoperă că amânarea acestui proiect bisericesc și național românesc se datorează și unui al treilea factor opozant influent: episcopatul greco-catolic român, respectiv nunțatura apostolică la Viena. Văzând un pericol iminent în calea extinderii și viitorului „sfinte uniți”, ierarhia catolică română și străină a intervenit direct la guvern și la împărat să nu aprobe, ci să amâne *sine die* soluționarea acestei cereri șaguniene. Cunoscând acești factori opozanți, Andrei Șaguna a apelat direct la autoritatea împăratului pentru a obține rezolvarea cererilor ortodocșilor români, neezitând în anumite momente tensionate să lase să se înțeleagă că nu va mai sprijini politica reformistă a cabinetului dacă nu i se va da satisfacție/o soluție acestei revendicări.

Împăratul și cabinetul său au înțeles miza satisfacerii doleanțelor renumitului episcop de la Sibiu, dar nu au dorit eludarea totală a factorului bisericesc, mitropolitul și sinodul de la Carloviț, singura autoritate canonică legitimă pentru a conferi separarea ierarhică și constituirea noii mitropolii românești. Astfel, în instrucțiunea în zece puncte înmănată comisarului imperial Joseph Philippovici baron de Philippsberg de către vicecancelarul aulic Reichenstein, în 14 iunie 1864, cabinetul vienez și împăratul îi încredințau comisarului schița agendei sinodului carlovițean, mandatându-l pe comisar, ca după alegerea noului mitropolit sârb „să provoace”, „să someze” și să susțină discutarea „despărțirii ierarhice și constituirea granițelor noii provincii bisericești” române. Apelul românilor la autoritatea împăratului și-a găsit astfel expresia în presiunea pe care guvernul vienez a pus-o asupra sinodalilor sârbi în vederea restaurării mitropoliei românești. Din alte materiale documentare reiese cu claritate că materializarea proiectului mitropolitan însemna de fapt încununarea „năzuințelor loiale” ale românilor, în general, și ale lui Andrei Șaguna, în special, Viena văzând în actul înființării mitropoliei românești autonome o recompensare a atitudinii loialiste a lui Andrei Șaguna față de tron și de tot ceea ce însemna sistemul politic și legislativ austriac. Meritele diplomației politice a lui Șaguna devin în acest fel incontestabile nu numai în ceea ce privește propășirea interesului social-politic al națiunii, ci mai ales restabilirea vechii demnități a Bisericii Ortodoxe din Transilvania prin restaurarea instituției sale istorice fundamentale, Mitropolia, a cărei aniversare jubiliară o serbăm în acest an.

Dr. Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Un ierarh destoinic în vremuri de cumpănă

Una dintre personalitățile marcante ale istoriei bisericești transilvane contemporane a fost mitropolitul Nicolae Mladin de la a cărui naștere se împlinesc în această lună 100 de ani.

Deși a fost un teolog de vocație, un predicator de excepție, un profesor de teologie morală deosebit și un ierarh iubit de cler și de popor, totuși, datorită sfârșitului său „tragic” cauzat de o boală cruntă ce i-a grăbit sfârșitul, el este mai puțin cunoscut în mediile bisericești și culturale, mai ales de tânăra generație, iar numele său este pomenit când și când doar în studii de specialitate, de multe ori doar la nivelul notelor bibliografice. Este nedrept acest lucru pentru un om de talia mitropolitului Nicolae, care a imprimat, ca profesor de morală, o direcție specială teologiei morale în lumina patristicii și a cercetării teologice contemporane, ale cărei reverberații se răsfrâng în gândirea ascetico-mistică până astăzi.

Cei care l-au avut profesor sau cei care l-au cunoscut mărturisesc despre darurile și harurile excepționale cu care a fost înzestrat ieromonahul Nicolae, ca și de capacitatea de sinteză și analiză pe care o avea, lucru oglindit și în studiile strălucite pe care le-a făcut în țară, dar și în străinătate.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape mărturisesc despre elocința sa deosebită pe care o pune în lucrare, fie la catedră, fie la amvon, ca și de scrisul său limpede, bogat și atrăgător concretizat în sutele de articole și studii scrise ca profesor sau ca redactor la foaia șaguniană „*Telegraful Român*” de la Sibiu.

Din amvon, profesorul Mladin vorbea ca un arhanghel, fulminant, convins de ceea ce predica și cu dorința sinceră de a transmite auditorului adevărurile revelate.

Nimeni n-a vorbit mai frumos ca el despre cinstirea Maicii Domnului și a sfinților, despre rugăciune, despre tineret și despre idealurile vieții creștine, ca și despre menirea omului pelerin prin zbuciumul vremurilor.

Din postura de profesor a fost chemat la înalta slujire de arhiepiscop și mitropolit în scaunul de la Sibiu, scaun onorat de atâția vrednici înaintași.

Se spune că înainte de a fi ales, întrucât existau unele reticente la nivel politic, un emisar al puterii de atunci a venit incognito în Catedrala mitropolitană din Sibiu într-o duminică în care din amvonul Catedralei cuvânta arhimandritul Nicolae Mladin. Impresia a fost atât de puternică, încât acesta l-a recomandat celor în drept pentru a fi chemat la demnitatea de mitropolit după moartea ierarhului cărturar Nicolae Colan. De fapt, în testamentul său Nicolae Bălan indica pe ieromonahul Nicolae Mladin ca urmaș al său, cunoscându-i capacitățile intelectuale și aplicarea sa spre studiu. Acest lucru n-a fost posibil decât în 1967, când Sf. Sinod l-a ales ca arhiepiscop și mitropolit la Sibiu. A fost hirotonit la 8 iunie 1967 – în ziua Înălțării Domnului – în Catedrala patriarhală din București, fiind instalat cu mare fast la Sibiu la 18 iunie 1967, chiar în ziua de Rusalii.

A doua zi de Rusalii a slujit ca arhieru în Catedrală săvârșind prima sa hirotonie întru diacon în persoana tânărului teolog Horia Roman, fost paroh la Tălmăcel (1967-2013).

La câteva zile de la instalare a primit, la biserica din Scheii Brașovului – o delegație a Conducerii de stat din acea vreme, condusă de Nicolae Ceaușescu. În fața lor tânărul mitropolit a rostit o cuvântare care i-a impresionat

pe toți, făcându-l pe Ceaușescu să-i spună lui Bodnăraș și lui Maurer, care erau în delegație: „*Bună alegere pentru Ardeal*”.

Ca mitropolit a căutat să-și îndeplinească cu responsabilitate misiunea deosebit de grea în acele vremuri ale regimului totalitar, care încerca să împiedice lucrarea Bisericii în rândul credincioșilor. Slujea mereu pe teren, în Catedrală sau la sfințiri de biserici, vorbea cu aceeași pasiune fiind ascultat cu plăcere de auditori, predicile sale – o parte – fiind cuprinse în lucrarea „*Isus Hristos, viața noastră*” apărută la Sibiu în anul 1973.

Pe tărâm social, cultural și patriotic, era mereu prezent și activ, întreținând relații frățesti cu episcopii celorlalte confesiuni din Transilvania, dar și cu autoritățile centrale și locale.

La Centrul eparhial a zidit noul corp al Bibliotecii mitropolitane, a făcut reparații și înzestrări la Institutul Teologic din Sibiu și s-a îngrijit de restaurarea și pictarea a sute de biserici din Eparhia ce cuprindea pe atunci șase județe.

Prin stăruințele sale, ca și prin diligențele făcute a reușit să fie reluate lucrările la Catedrala din Sf. Gheorghe – ce va fi sfințită în anul 1983 de urmașul său –, precum și să zidească noua biserică „Sf. Arhangheli” din Sibiu, în urma aprobărilor obținute de la prim-secretarii județeni de atunci Ferdinand Naghy și Richard Winter.

A modernizat Tipografia eparhială și a înzestrat-o cu cele necesare bunei desfășurări a activităților ei, publicând în teascurile acesteia numeroase cărți de teologie și de spiritualitate ortodoxă, unele scrise chiar de el.

În anul 1969 a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Institutului Univeritar Teologic Protestant Unic din Cluj, susținând cu acest prilej referatul „*Înnouirea teologiei*”.

Din păcate, începând cu anul 1979, puterile fizice și intelectuale i se împrăstiează în urma unei necruțătoare boli, fiind pensionat de boală în anul 1980. Se retrage la mănăstirea de metanie, la Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, unde va fi îngrijit cu devotament de către tânărul monah Irineu Duvlea, viitor stareț al mănăstirii, astăzi episcop în America.

Trece la cele veșnice la 1 iunie 1986, fiind înhumat în cimitirul mănăstirii. A fost prohodit la altarul de vară din pădure de un ales sobor de ierarhi în frunte cu mitropolitul Moldovei de atunci, Teoctist Arăpaș, viitor patriarh. Un portret frumos i-a creionat atunci defunctului și urmașul său în scaun, mitropolitul Antonie Plămădeală, venit direct de la Bari – Italia unde se afla la o Conferință Interteologică.

Pe când eram episcop-vicar la Sibiu am avut posibilitatea să vorbesc cu multe persoane – clerici și mireni – care l-au cunoscut pe Mitropolitul Nicolae Mladin și toți au avut numai cuvinte de apreciere la adresa lui. E drept că unii dintre colaboratorii apropiați l-au cam uitat – poate și din cauza vremurilor de atunci –, dar personalitatea sa rămâne emblematică în istoria Bisericii transilvănene.

Acum, la împlinirea unui secol de la nașterea în Țara Moților a acestui reputat ierarh, ne înclinăm în fața memoriei lui rugând pe marele arhieru Isus Hristos să-i facă parte de odihnă în Patria Cerească ca unul ce s-a nevoit mult pentru Evanghelia Sa și care, prin tot ceea ce a înfăptuit în ogorul Domnului, a intrat în veșnicie iar pe pământ a intrat în istorie.

Veșnica lui pomenire!

† VISARION,
Episcopul Tulcii

MITROPOLITUL NICOLAE MLADIN, omagiat la Abrud

Cu doar câteva zile înainte de împlinirea centenarului de la nașterea Mitropolitului Nicolae Mladin, a avut loc la Abrud, localitatea natală a ierarhului, un eveniment religios și cultural de evocare a personalității celui care a păstorit credincioșii din Ardeal timp de 14 ani. Evenimentul a fost organizat de Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), despărțământul Câmpeni.

Manifestările au avut loc joi, 4 decembrie, și au fost precedate de Sfânta Liturghie oficiată de Înaltprea-

sfințitul Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, în Biserica „Pogorărea Sfântului Duh” din Abrud, Protopopiatul Câmpeni. Ierarhul a fost înconjurat de un sobor de preoți și diaconi și a rostit un cuvânt de învățătură, binecuvântând mulțimile de credincioși prezente la slujba religioasă. Cuvântul de învățătură al ierarhului a fost legat de importanța împlinirii poruncilor divine și de metodele prin care se poate tămădui deznădejdea în zilele noastre. Atmosfera a fost una de mare sfințenie și de bucurie cerească, soborul de preoți și sutele de oameni prezenți bucurându-se de comuniunea liturgică și de cuvântul de învățătură al ÎPS Arhiepiscop Irineu.

În continuare a avut loc ceremonia de sfințire și de dezvelire a bustului vrednicului de pomenire Mitropolit al Ardealului Nicolae Mladin, născut la Abrud în data de 18 decembrie 1914. Slujba a fost oficiată de ÎPS Mitropolit Laurențiu și de ÎPS Arhiepiscop Irineu, moment urmat de evocarea personalității ierarhului transilvan și a activității impresionante, atât în calitate de Mitropolit al Ardealului, cât și ca ilustru profesor de teologie. La manifestare au participat și președintele Consiliului Județean Alba, Ion Dumitrel, primarul Nicolae Simina și alte autorități locale, precum și reprezentanți ai ASTRA.

Alături de ASTRA, despărțământul Câmpeni, la organizarea evenimentului au contribuit Primăria Orașului Abrud, Arhiepiscopia Ortodoxă Alba Iulia și Consiliul Județean Alba.

Binecuvântare pentru oraș

Ziua s-a încheiat cu un alt eveniment important pentru istoricul Albumus Minor, actualul oraș Abrud din Munții Apuseni. ÎPS Mitropolit Laurențiu și ÎPS Arhiepiscop Irineu au binecuvântat sediul Societății Comerciale „Cupru Min S.A.” Abrud, unde își desfășoară activitatea o mare parte a locuitorilor orașului. Evenimentul a avut loc în ziua de prăznuire a Sfintei Mucenițe Varvara, ocrotitoarea minerilor, zi în care se înalță rugăciuni în memoria celor care și-au pierdut viața în mină, dar și pentru sănătatea celor care lucrează.

Pr. Florin CROITORU

Obiceiul colindatului între mitologia greco-latină și tradiția creștină

În urmă cu două milenii, potrivit tradiției creștine, are loc un eveniment, deopotrivă mundan și metafizic, care împarte istoria omenirii în două: coborârea lui Dumnezeu în timp, în persoana lui Iisus Hristos, Fiul Său născut din eternitate. O inițiativă divină, un act chenotic singular și necesar, dacă ne gândim la consecințele ontologice devastatoare ale căderii, dar și la posibilitățile transcendente și logice ale unei redempțiuni eficiente.

Spre deosebire de religiile politeiste, de mitologiile și filosofiele antice care n-au oferit o soluție soteriologică și eshatologică în măsură să satisfacă setea de absolut a omului, să scoată ființa din abisul acestui exil cosmic, tarat de boală, suferință și finitudine, Iisus din Nazaret, Dumnezeu-om, calcă peste moarte, cu propria-i murire în ordine umană, ucigând pentru totdeauna, mama morții.

Persoana treimică, prezentă alături de Tatăl la facerea lumii, învățătorul care a schimbat Atena cu Ierusalimul și Parnasul cu Taborul, figura cea mai imitată de mistici și de sfinți, personalitatea care a inspirat opere muzicale de geniu, de la Palestrina la Bach, se naște neverosimil de simplu într-o iesle din Bethleem. Acesta este evenimentul major în jurul căruia gravitează tematic splendido creații populare pe care le colindăm la sărbătoarea Crăciunului.

Denumirea de colindă este legată de verbul latinesc *calare* care înseamnă a *chema*, a *anunța*. De la acest verb s-a format cuvântul *calendae* care indică prima zi a fiecărei luni, moment în care romanii plăteau dobânzile la sumele datorate, înscrise în *calendarium*, adică în registrul de datorii. *Calende* alături de *Brumalia*, *Saturnalia*, *Vota*, *Compitalia* și *Larentalia* făceau parte din ciclul sărbătorilor de iarnă la romani. În perioada *Calendelor* și a *Saturnaliilor*, romanii își dădeau unii altora daruri, organizau ospete și diverse jocuri, se vizitau, înjunghiau porci pe la răspântiile drumurilor, se travesteau, își făceau urări pentru noul an. Acest grupaj festiv s-a răspândit prin legionarii sclavi sau funcționari pe tot întinsul Imperiului Roman. Ca dovadă a extinderii obiceiurilor romane în Estul Europei și implicit în Dobrogea, avem un martirologiu anonim care consemnează drama unui soldat creștin pe nume Daius din Cetatea Durostorum (Silistra de azi), decapitat pentru faptul că, deși fusese ales prin sorți ca rege al *Saturnaliilor*, refuză să accepte acest rol.

Substituirea sărbătorilor de iarnă ale romanilor cu ciclul sărbătorilor creștine de la sfârșitul vechiului an și începutul celui nou a constituit un progres complex care a durat câteva secole. Cu toate acestea, filonul păgân n-a dispărut în totalitate, ci s-a contopit cu stratul creștin.

Caracterul mitologic al colindei este vizibil mai ales în spațiul transilvănean, în al cărui repertoriu se regăsesc tipuri precum: *Vânători preschimbați în cerbi*, *Merele primite de la soare*, *Ciuta*, *puiul și mana câmpului*, *Secerișul funest* sau *Nașterea din piatră*. [Monica Brădulescu, *op. cit.*, p. 68]

Multe din textele colindelor trimit la riturile de inițiere la pubertate care se practicau în societățile de tip vânătoresc, unde tânărul se confrunta cu un animal metamorfozat a cărui identitate o descoperă tocmai în momentul în care se pregătește să-l ucidă:

Pușca-n mână o luat-o/Și la codru o plecatu/Cerbuț mândru o vrut să-mpuște/- Ho, ho, ho, nu mă-mpușcare/Că io nu-s ce par a fire/Că io-s Ionu Sântionu/Nănașul lui Dumnezeu. [A se vedea colindul *Mândru-și cântă un cerb în codru*]

Textele pe care le recită *pițărarii* în Transilvania și în Banat (*colindeții* în Oltenia) sunt asemănătoare cu urările romanilor din timpul *Calendelor* lui Ianuarie, o dovadă în plus că atât obicei, practicat de copii în seara de 23 decembrie, ca și tradiția colindatului propriu-zis sau al *descolindatului* [Gest ritualic opus colindatului, prin care colindătorii, în cazul în care sunt refuzați, apelează la gesturi violente precum smulșul porții, mângâitul ușilor cu păcură, spunând anumite formule incantatorii cu caracter malefic. Termenul a fost introdus în terminologia științifică de specialitate de etnologul Petru Caraman] nu au o origine exclusiv creștină.

Obiceiuri asemănătoare cu datina colindatului erau prezente și în Grecia antică, înainte de era creștină. Amintim aici sărbătoarea Kroniilor, serbările lui Hermes din Creta, cortegiile zeului Dionysos, sărbătoarea lui Hermes Chariotes din Samos etc. De asemenea, obiceiul colindatului este atestat încă din sec. VI a.Chr., la Megara, unde tinerii intonau un *Cântec al rândunicii*:

Adu-ne din casa ta bogată fructe și plăcinte,/Și adu și o cupă de vin și un coș cu brânzeturi/Rândunica nu refuză nici pâinea încălzită/Plecăm, ori câpătăm ceva?/Dacă ne dai plecăm, dar dacă nu, nu te lăsăm în pace/O să-ți luăm cu totul ușa și chiar nevasta de după ușă/Deschide ușa, deschide rândunicii/Căci nu suntem moși bătrâni, ci băiețandri.

În acest cântec sunt prezente nu numai „cererile” colindătorilor moderni, ci și rândunica, pasăre care apare frecvent la ucrainieni și români în motivul *păsării augur*: *A venit o rândunică/La geam s-a așezat/Să cîrpească a-nceput...*

Până a se ajunge la colindatul de tip *ucranian – bulgar – român*, datina colindatului antic roman a trecut printr-o serie de metamorfoze, epurări, contaminări, acumulări succesive și elaborări. Avem aici în vedere tradițiile orientale asiatice, *polajenik*-ul [*Polajenik* este primul oaspete care intră în casă în ziua de Crăciun (*polajiti* = a veni, a sosi)] rusească sau magia fantezistă (descânțec de sănătate, fericire, dragoste, bogăție, căsătorie, prăsitul vitelor, rodire a pământului, etc.) a diverselor popoare din sud-estul Europei.

În concluzie, influența obiceiurilor care aveau loc în timpul sărbătorilor de iarnă la romani asupra ciclului de sărbători creștine de la sfârșitul și începutul anului este susținută de următoarele argumente: prezența unor elemente din cultul morților la sărbătoarea Crăciunului (*Moșii de Crăciun*, colindele pentru morți); ceremonia tăierii porcului; opulența gastronomică; grija și bunăvoința arătate față de cei săraci, servitori etc.; caracterul de *omen* a tot ceea ce se face în ziua de Crăciun; prognosticele meteorologice, agronomice, economice etc. ce se fac în ziua de Crăciun pentru viitorul an; vrăjile din perioada sărbătorilor de iarnă; obiceiul vizitelor reciproce, oferirea de daruri și urările de fericire și prosperitate; arderea butucului în noaptea de Crăciun, datină prezentă în cultul soarelui; rostogolirea unor roți de foc de pe dealuri; existența colacilor ceremoniali care imită forma soarelui; colindul cu caracter agrar, plugușorul, buhaiul (reminiscențe ale unor practici specifice cultului agrar dedicat zeului Saturn) [După vechiul calendar roman, *Saturnalia* se sărbătorea la sfârșitul lui februarie sau la începutul lui martie, fiind deci, la origine, o sărbătoare de primăvară]; aruncarea, în sus, în biserică a grăunțelor de porumb. [La poloni se obișnuia ca în ziua a doua de Crăciun să se arunce cu ovăz în biserică. Acestui obicei agrar i s-a dat ulterior sens creștin fiind interpretat ca o reiterare simbolică a lapidării sfântului Ștefan (Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare*, Editura Minerva, București, 1983, p. 350)]

Dincolo de rațiunile proniatoare sau de conjuncturile istorice favorabile, invocate de istoricii creștini pentru justificarea acestui transfer, trebuie să recunoaștem și abilitatea Bisericii de a găsi strategii psihologice pentru realizarea lui. De pildă, sărbătoarea Nașterii Domnului a fost mutată în secolul IV de pe data de 6 ianuarie, pe data de 25 decembrie pentru a contracara sărbătoarea cultului lui Mithra [Mithra este un zeu iranian născut tot la data de 25 decembrie al cărui cult a fost adus în jurul anului 100 p.Chr. de către soldații latini în Imperiul Roman] *Dies Natalis Solis invictis* (ziua de naștere a Soarelui neînvins). [Roma sărbătorește pentru prima dată, oficial, Crăciunul, în ziua de 25 decembrie în anul 354, iar Constantinopolul în 375 p.Chr. Pe de altă parte, unii istorici sunt de părere că fenomenul s-a întâmplat tocmai pe dos, aducând ca dovadă faptul că sărbătoarea lui Mithra a fost instituită oficial de către împăratul Aurelian abia în jurul anului 272 al erei creștine, deci la două secole și jumătate după întemeierea primelor comunități creștine] Biserica invocă aici faptul că nașterea lui Iisus s-a petrecut în timpul recensământului lui Cezar August care a avut loc la data de 25 decembrie anul 754 *ab urbe condita*.

Un lucru este evident, colinda ca formă de urare cu caracter epico-liric, așa cum o cântăm noi astăzi, e o creație eminent creștină, chiar dacă o găsim în nuce, în tradiția antică romană. [Din nefericire, nu s-au păstrat manuscrise cu textele colindelor antice. Ceea ce putem deduce din scrierile autorilor romani este faptul că oamenii umblau din casă-n casă, își adresau formule de urare și își făceau reciproc daruri. Cea mai veche formulă de urare/colindă cunoscută a fost publicată de Du Cange care, în *Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*, reproduce un manuscris din secolul al XIII-lea din orașul Roma: *Gaudium et laetitia/Sit in hoc domo! Tot filii, tot porcelli, tot agni!...* (Bucurie și veselie/ Să fie-n această casă/Atâția fii, atâția porci, atâția miei...)] Cu alte cuvinte, obiceiul colindatului e roman, însă forma și conținutul, pretextul, scopul, sunt, în esență, elemente care certifică originalitatea colindei creștine. Prin urmare, stratul mitologic nu impietează cu nimic profunzimea teologică sau valoarea literară a colindei

creștine. Substituind personajele din mitologia populară cu ființe superioare ontologic omului sau cu ființe umane ajunse la gradul de sfințenie, în jurul cărora se brodează un imaginar miraculos, exprimat în varii tematici, stiluri și ritmuri, creștinismul a rafinat colinda, a consacrat-o ca gen, făcând din ea o capodoperă a literaturii folclorice românești.

Documentele scrise care fac referire la obiceiul colindatului pe teritoriul României [În afară de români, datina colindatului mai este atestată la bulgari, ucrainieni, poloni, ruși, bieluși, cehi, sârbi și croați] sunt relativ târzii. O primă mărturie despre această practică „păgână” o datorăm pastorului Andreas Mathesius din Cergăul Mic, județul Alba [Vezi George Breazu, *Patrium Carmen*, contribuții la studiul muzicii românești, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1941, pp. 32-34], care, în anul 1697, vorbește într-un memorial despre obiceiul propriilor credincioși de a colinda în noaptea de Crăciun. Alte mențiuni despre colindă le întâlnim la Dimitrie Cantemir în lucrarea *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*. [Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor*, apud G. Breazu, *op. cit.*, p. 34]

Din punct de vedere teologic, colindele românești sunt extrem de importante deoarece ele exprimă în limbaj popular marile adevăruri de credință: *ktiseologia*, *antropogonia*, *păcatul originar*, *chenoza hristică*, *soteriologia*, *mariologia* sau *eshatologia*.

De asemenea, din punct de vedere literar, colinda conține o lirică bogată, o viziune cosmologică profundă, o metafizică, o antropologie, calități care o apropie cu siguranță de poezia majoră. Poezia colindelor românești face apel la un set de simboluri extrem de relevante pentru teologia creștină: cerbul și căprioara, care semnifică perioada catehumenatului, și, prin sacrificare, ideea de renaștere la credința creștină; vulturul simbolizează Evanghelia; pământul este simbol al vieții veșnice; mărul ca analogon al pomului edemic, al paradisiului pierdut, dar și simbol al iertării și al mântuirii; soarele care este asimilat cu Hristos; grâul care putrezește în brazdă și răsare, ca simbol al morții și învierii, dar și ca materie euharistică etc.

Ne amintim cu toții de farmecul sfânt al sărbătorilor de Crăciun, trăite la țară, de emoțiile și bucuria cu care așteptăm să mergem la colindat, de nămeții prin care ne făceam loc spre ferestrele vecinilor, de traista în care adunam colaci, mere și nuci, de gerul iernii și de câinii care ne lătrau, de scânteierea puzderiilor de stele și de glasul binevoitor al gazdei care ne invita în casă.

În ultimele decenii lucrurile par să se fi schimbat, de parcă „lumea s-a sucit”, cum se spune într-un cântec popular maramureșean. Postmodernitatea ne izolează într-un univers artificial. Nu ne mai acordăm activitățile cu ritmurile cosmice, nu mai arăm, nu mai semănăm, nu mai culegem. Luminile electrice orbitoare ne împiedică să mai vedem stelele, iar hainele moderne, terne și impersonale nu ne mai spun nimic. Colinda a devenit o stereotipie, o livrăm la comandă și adesea ne scapă esențialul, sensul ei mistagogic și mistic. Pretutindeni se aud colinde, în magazine, la radio, la televizor sau în sălile de spectacol. Colindă cântăreții de operă, rapsozi populari, folkști sau maneliști. Orașele mari sunt pline de pseudocolindători: în autobuze, în tramvai, în metrou, în tren, toată lumea colindă cu crengi de brad în mână, cu acordeonul, cu mielul, cu capra, cu ursul. Adesea colinda devine un bun pretext pentru cerșit. Practic, nu mai știm să colindăm. Colinda e interpretată fals, atât la propriu, cât și la figurat. De fapt, este și ascultată fals, în sensul că ne raportăm la ea ca simpli consumatori de divertisment, dacă nu cumva o ascultăm în silă.

Transcrise pe cale orală, culese și publicate ulterior de preoți, învățători, compozitori sau etnologi, precum Anton Pann, At. Marinescu, Teodor Burada, G. Dem. Teodorescu, Gr. G. Tocilescu, Bărsăneanu, N. Păsculescu, Al. Viciu, Gh. Cucu, Béla Bartók sau Ovidiu Bîrlea ș.a., colindele românești au sfidat timpul, înfățișându-se astăzi ca un tezaur poetic viu, în măsură să contribuie la identitatea spirituală a acestui popor.

Poate că nimic nu definește mai mult condiția noastră umană decât starea de colind. Suntem cu toții colindători. Colindăm prin timp, prin inimi și prin moarte, pentru ca în cele din urmă să putem colinda transfigurați la curțile de lumină ale Acelei Gazde „decât care” nu există alta, nici mai dărnă, nici mai mare.

Lector univ. Dr. Vasile CHIRA
Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” Sibiu

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂȘANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Sâmbătă, 1 noiembrie. A slujit Sf. Liturghie în Biserica Sf. Nicolae din Parohia Ernea, Protopopiatul Mediaș. La finalul Sf. Liturghii a slujit Taina Botezului pentru pruncul Dragoș Efreim, fiul P.C. Preot Marius Drăghici.

Duminică, 2 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul Sf. Împărați Constantin și Elena din Sibiu.

Miercuri, 5 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană.

Vineri, 7 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană. În cadrul aceleiași zile a participat la slujba Privegherii și întâmpinarea P.F. Părinte Patriarh Daniel în Catedrala Episcopală din Deva.

Sâmbătă, 8 noiembrie. A slujit, sub protia P.F. Părinte Patriarh Daniel, slujba de sfințire și Sfânta Liturghie la Biserica Nașterea Maicii Domnului din Deva, alături de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi.

Duminică, 9 noiembrie. A slujit, sub protia Î.P.S. Părinte Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, Sfânta Liturghie în Catedrala Episcopală din Deva.

Miercuri, 12 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 14 noiembrie. A săvârșit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 16 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul Sf. Împărați Constantin și Elena din Sibiu.

Miercuri, 19 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Joi, 20 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie sub protia Î.P.S. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, la Mănăstirea Bistrița, Arhiepiscopia Râmnicului.

Vineri, 21 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Biserica *Intrarea în Biserică a Maicii Domnului* din Parohia Lazaret II, Protopopiatul Sibiu. În cadrul aceleiași zile a participat la slujba înmormântării P.C. Protosinghel Grigore Todea în Biserica *Adormirea Maicii Domnului*, Protopopiatul Brașov.

Duminică, 23 noiembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica cu hramul „Sfântul Apostol Andrei”, Mănăstirea Berivoi, jud. Brașov. În cadrul aceleiași zile a participat la slujba de pomenire pentru militarii căzuți la datorie în accidentul aviatic din jud. Sibiu, pe platoul Academiei Forțelor Terestre.

Martți, 25 noiembrie. A slujit Taina Sf. Maslu în Biserica Sf. Cuv. Parascheva, Parohia Gura Râului II, Protopopiatul Săliște.

Miercuri, 26 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 28 noiembrie. A oficiat Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Sâmbătă, 29 noiembrie. Sub protia Î.P.S. Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, P.S. Sa a participat la slujba Privegherii în Catedrala Mitropolitană din Sibiu și la Procesiunea cu Sfintele Moaște ale Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei.

Duminică, 30 noiembrie. Sub protia Î.P.S. Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, P.S. Sa a participat la slujba Sf. Liturghii, alături de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, la Sărbătoarea Sf. Ierarh Andrei, Mitropolitul Transilvaniei. În cadrul aceleiași zile a participat la un concert de colinde în Parohia Gura Râului II, Protopopiatul Săliște.

Diac. Ovidiu MUREȘAN

Lucrarea duhovnicului în scaunul de spovedanie (V)

Mărturisirea sinceră, completă, cu părere de rău față de păcatele săvârșite, cu dorința de îndreptare sunt condiții de care depinde lucrarea duhovnicului și lucrarea Sf. Duh în viața fiecărui credincios.

În cele ce urmează vom zăbovi asupra lucrării duhovnicului în scaunul de spovedanie. Această lucrare este asemenea cu cea a medicului cu bolnavii care vin să-i ceară sfatul și ajutorul în privința bolilor trupești, numai că lucrarea duhovnicului se desfășoară pe planul vieții spirituale. Așa se explică denumirea de „doctor de suflete” dată de Sf. Grigorie de Nazianz în tratatul său *Despre preoție*. Pentru a putea face această terapeutică spirituală cu rezultate eficiente, rânduiala Sf. Spovedanii cere ca duhovnicul, înainte de a asculta mărturisirea penitentului, să rostească o rugăciune în care se spune: „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilință”. Deci nu te rușina, nici te teme ca să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără de sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată, și sfânta Lui icoană este înaintea noastră. Și eu nu sunt decât numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte îmi vei spune; iar de vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele îndoite le vei avea; ia seama dar, de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat”.

Această rugăciune ne atrage atenția că reușita unei mărturisiri, a unei vindecări sufletești este legată de sinceritatea celor care își mărturisesc păcatele.

Se întâmplă însă un fenomen psihologic ciudat chiar în actul mărturisirii, și anume: parcă suntem cuprinși de o teamă și o rușine ca să dăm pe față unele păcate. Atât frica, cât și rușinea sunt o lucrare a diavolului care nu se bucură atunci când vrem să scăpăm de sub stăpânirea lui. Dacă nu ne-a fost rușine și frică atunci când am păcătuit, cu atât mai mult nu trebuie să fim stăpâniți de acestea când vrem ca să ne mărturisim și să scăpăm de coșmarul sufleteș pe care ni-l pricinuieste săvârșirea păcatului.

Să luăm un exemplu practic, de boală trupească. Să zicem că ne doare stomacul. Mergem la medic și îi spunem ce ne doare, care sunt manifestările durerii și care ar fi, după părerea noastră, cauzele care au provocat acestea.

Dacă noi nu spunem medicului lucrurile acestea, el cu greu ar putea să ghicească care e boala noastră și ce tratament să ne dea. S-ar putea să stabilească un diagnostic și să ne dea un tratament nepotrivit cu boala noastră. De aceea trebuie să îi spunem medicului că ne doare stomacul pentru că am mâncat prea mult, că ne doare pentru că nu mâncăm la orele stabilite, că durerea poate să fie consecința unei stări agitate. Pentru fiecare din aceste situații există un tratament specific. A da un diagnostic greșit și un tratament greșit înseamnă că în loc să ne vindecăm de boală, boala se înrăutățește, uneori cu consecințe fatale.

Același lucru se petrece și în privința mărturisirii păcatelor. Părintele Serafim Popescu, fost stareț și duhovnic al Mănăstirii de la Sâmbăta de Sus, ne spunea o vorbă înțeleaptă în legătură cu spovedania, și anume ne zicea: „Ajutați-mă, ca să vă pot ajuta”.

Prin urmare, lucrarea duhovnicului în ameliorarea și vindecarea noastră sufletească este condiționată de sinceritatea noastră. Nu suntem sinceri, căutăm să ocolim cauzele și pricinile săvârșirii păcatelor în actul mărturisirii, nu ne putem vindeca, oricât de înduhovnicit și iscusit ar fi preotul duhovnic. Când spun lucrul acesta mă gândesc la o icoană în care Mântuitorul este pictat bătând la o ușă. Intrarea lui în casă este condiționată de bunăvoința celui care este înăuntru, deoarece ușa nu are clanță decât în interior. Imaginea acestei icoane este luată din cartea Apocalipsei în care se spune: „Iată, stau la ușă și bat: de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine” (Apoc. 3, 20). Cam așa se petrec lucrurile și în taina Sf. Spovedanii. Mântuitorul Iisus Hristos în chip nevăzut, prin mijlocirea preotului duhovnic, bate la ușa sufletului nostru. Deși e Dumnezeu și e Atotputernic, El nu forțează ușa sufletului nostru. Primirea Lui depinde de libertatea noastră de a deschide sau nu.

Făcându-ne mărturisirea sinceră, completă și cu umilință, adică cu părere de rău, urmează ca duhovnicul cu iscusința sa să stabilească diagnosticul bolii noastre și să ne dea tratamentul cel mai potrivit pentru ameliorarea și vindecarea de bolile suferite.

Dacă nu suntem sinceri, atunci și diagnosticul duhovnicesc nu va fi cel mai bun și adevărat și s-ar putea ca tratamentul spiritual la care suntem supuși să ne fie spre paguba noastră sufletească.

Să fim însă cu luare aminte în legătură cu păcatele și bolile sufletești pe care le pricinuiesc. Un păcat nemărturisit, în mod intenționat, este asemenea unui vierme ascuns în cele mai adâncuri ascunzișuri ale ființei noastre. Aici el roade mereu, rana se mărește putând lua aspectul unui cancer spiritual care ne poate aduce moartea sufletească.

Iată de ce tratamentul trebuie să cuprindă medicamentul cel mai adecvat. Aceasta însă depinde de sinceritatea noastră. Odată primit acest medicament spiritual trebuie să respectăm condițiile cerute pentru ca el să dea rezultate. Ce ar însemna ca un bolnav care face tratament cu penicilină să bea alcool? Nu are niciun efect. Dimpotrivă, complică boala. Tratamentul este canonul pe care îl primim de la duhovnic, iar medicamentele care alcătuiesc acest tratament sunt învățăturile dumnezeiești propovăduite de Sf. Biserică, precum și harul Sfântului Duh care lucrează prin taina Sf. Spovedanii. În farmacia spirituală a Bisericii se găsesc tot felul de medicamente spirituale. Un singur exemplu: În cartea Tobit din Vechiul Testament, Tobit dă fiului său Tobie sfatul acesta: „Să faci fapte bune, în toate zilele vieții tale, și să nu umbli pe căile nedreptății. Căci dacă tu lucrezi într-un adevăr, vei izbui în toate lucrările tale, ca toți cei care umblă după adevăr” (Tobit 3, 52).

Iată un canon, un tratament, un medicament spiritual care ne poate ameliora și însănătoși din punct de vedere religios-moral, dacă ne ținem de el.

Deci, să ne străduim ca toate faptele vieții noastre să fie călăuzite după dreptarul și adevărul dumnezeiesc în învățuri a Bisericii. În felul acesta vom ajunge, cu timpul, ca să ocolim cauzele care ne pricinuiesc săvârșirea păcatelor. Așa se va ajunge, în timp, ca harul Duhului Sfânt pe care îl primim prin iertarea și dezlegarea pe care duhovnicul ne-o dă în numele lui Dumnezeu să fie lucrător și aducător de roade bune.

Arhim. VISARION JOANTĂ,
Mănăstirea Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

„DICȚIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI” a apărut la Sibiu în a treia ediție

Orice popor ajunge să se recomande și să se identifice prin cultura și civilizația pe care a creat-o și a lăsat-o moștenire peste timp generațiilor viitoare. Moștenirea cultural-teologică era cunoscută doar parțial, pentru că nu am beneficiat până în vremurile din urmă de compendii, dicționare sau enciclopedii care să ne prezinte într-o variantă sintetizată cultura teologică românească cu realizările ei și cu cei care în mod magistral au ilustrat-o. Prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh s-au realizat până acum: o *Enciclopedie a ortodoxiei românești*, care cuprinde datele fundamentale ale istoriei și vieții Bisericii Ortodoxe Române, o *Istorie a monahismului românesc* și o prezentare a *Teologiei Ortodoxe românești din secolul XX și începutul secolului XXI*. Întrucât nu se poate să nu cunoaștem ce a mai fost, după ce reguli, după ce cărți am fost călăuziți, revine ca o recomandare absolută cunoașterea acestei culturi sub diferitele ei aspecte.

Neavând o expunere completă și sistematizată, în același timp, asupra culturii teologice românești, ca un împlinitor și plinitor, Părintele academician Mircea Păcurariu a purces la realizarea unui *Dicționar al teologilor români* pentru umplerea acestui gol, dar, în același timp, și pentru conștientizarea noastră asupra a ceea ce suntem și reprezentăm prin cultura teologică românească din care facem parte. Lucrarea este și o sinteză a teologiei românești și ne ajută, în acest fel, să facem un bilanț al acesteia, dar informația oferită în această lucrare oferă baza pe care teologhisirea ortodoxă să poată continua activitatea creatoare ancorată însă în cercetările deja efectuate de înaintași.

Prima ediție a lucrării s-a bucurat de un mare succes și, mai mult, l-a recomandat pe autorul ei să fie ales ca membru corespondent al Academiei Române. La puțină vreme s-a ajuns la a doua ediție, revăzută și adăugită, care, de asemenea, s-a epuizat. Ținând cont de faptul că după 1990

s-a constatat un real progres în cercetările de la noi și că actuala generație de teologi încearcă să continue tradițiile de muncă ale marilor teologi din secolul trecut, am cerut Părintelui Profesor Mircea Păcurariu să realizeze o aducere la zi a *Dicționarului teologilor români*, pentru a-l tipări sub egida Editurii Andreiana a Mitropoliei Ardealului. În acest fel ne gândim să oferim profesorilor de teologie, cercetătorilor, studenților și preoților un material de lucru indispensabil în redactarea oricărei lucrări.

În paginile prezentei ediții se regăsesc cadrele didactice tinere de la facultățile de teologie, care au imprimat un suflu nou învățământului universitar prin lucrări și abordări originale, sinteze, lucrări publicate în limbi de circulație internațională, făcând ca, în acest fel, teologia românească să fie cunoscută și în afara granițelor țării. Sunt prezentate biobibliografiile ilustrilor dascăli de teologie de odinioară împreună cu literatura dedicată lor, precum și figuri luminoase de ierarhi, monahi, monahii și preoți ai Bisericii Ortodoxe cu scrierile lor și scrierile dedicate activității și operei lor. Toate aceste aspecte sunt aduse la zi, la nivelul cercetării din anul 2014, într-o variantă sintetizată, atât de caracteristică celui care ne-a fost profesor, iar acum colaborator și prieten.

Putem spune acum că, dacă Mircea Eliade îi caracteriza pe cei care au locuit odinioară pe aceste meleaguri ca fiind „marii anonimi ai istoriei”, prin lucrări de talia *Dicționarului teologilor români*, care apare acum pentru prima dată la o editură eparhială, suntem convinși că nu va mai exista vreodată riscul unei asemenea caracterizări. Aceasta, pentru că lucrarea de față constituie cea mai pertinentă carte de vizită a Ortodoxiei românești, în care află sprijin oricine este interesat de vreun aspect ce se dorește a fi cercetat.

Dacă avem o *Enciclopedie a ortodoxiei românești*, prin care se dă mărturie despre identitatea noastră eclezială ro-

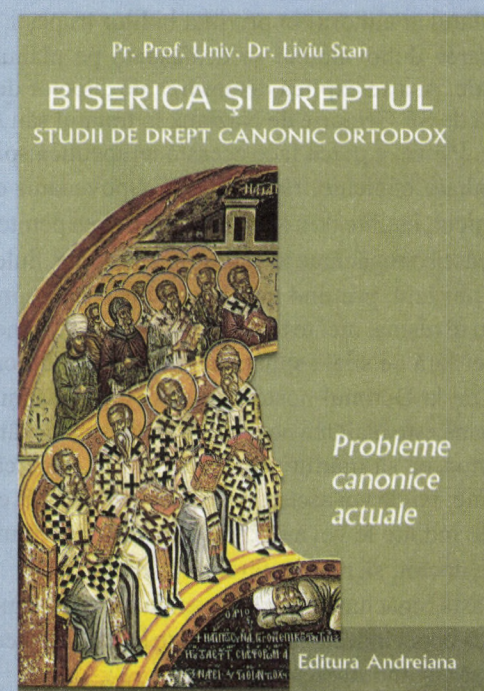
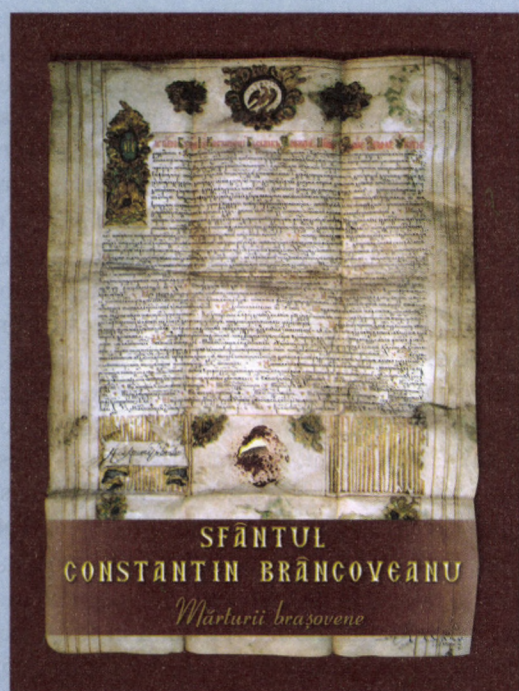

mânească, lucrarea de față este instrumentul de lucru ce nu trebuie să lipsească de pe masa de lucru a oricărui profesor de teologie, preot, cercetător, doctorand, masterand sau student teolog. Această lucrare vine să dea mărturie despre cultura noastră bisericească românească cu toate aspectele sale, fiind prezentate personalitățile care au ilustrat-o de-a lungul vremii.

Binecuvântăm apariția acestei lucrări sub egida Editurii Andreiana, fiind convinși că receptarea ei în rândul cercetătorilor și al preoților va fi deplină, iar distinsului autor îi dorim ani binecuvântați pentru a lăsa Teologiei și Bisericii încă multe valori nepieritoare.

† Dr. LAURENȚIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului

Alte apariții la Editura Andreiana:

REDACTOR-ŞEF:

Î.P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA

COLEGIUL DE REDACȚIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. **Editor:** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. **Secretar de redacție:** Dr. Emanuel Tăvală. **Membri:** P.S. Andrei Făgărășanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ștefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. **Responsabil ediție on-line:** Dragoș Boicu.

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se primesc pe adresa: Redacția „Telegraful Român”, 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: telegrafulroman@yahoo.com. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403.

Tiparul executat la *Tipografia Șaguniana* – Sibiu